

Sisällys

Anssi Paasi
 Spatiaaliset preferenssit ja muuttoliike -
 maantieteellinen näkökulma
 Spatial Preferences and migration -
 A geographical viewpoint

Arja Munter
 Suomenruotsalaiset ja muuttoliike
 A Swedish-speaking and migration

Outi Tuomi-Nikula
 Unohdettu siirtolaisryhmä - suomalaiset
 Saksan Liittotasavallassa
 Die vergessene Auswanderergruppe -
 Die Finnen in der Bundesrepublik
 Deutschland

Tiedotuksia

Maassamuutto työvoimapolitiikan kan-
 nalta
 Ruotsinsuomalaisten paluumuuttotut-
 kimus

Siirtolaisuusinstituutin kirjastoon saa-
 punutta kirjallisuutta
 Publication received

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

1981

3

SIIRTOLAISUUS — MIGRATION

8. vuosikerta, 8th year

Siirtolaisuusinstituutti—Migrationsinstitutet

Päätoimittaja
Editor Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri
Assistant Maija-Liisa Kalhama

Toimituskunta:
Editorial board:

Siirtolaisuusinstituutin hallitus
Administrative Board
of The Institute of Migration

Aikakauslehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.
Tilaushinta on 25/vuosi.

Tilauksen voi suorittaa maksamalla 25 mk
Postisiirtotilille TU 495 90 - 3.

**SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI
MIGRATIONSINSTITUTET**

Piispankatu 3
20500 Turku 50
puh. 921 — 17 536

Henkilökunta:

Olavi Koivukangas, Ph.D., johtaja
HuK Maija-Liisa Kalhama, toimistos sihteeri
Yo.merk. Seija Albrecht, toimistoapulainen
Ekonomi Ritva Vehniäinen, kirjanpitäjä
VTM Kai Lindström, symposium-julkaisun
toimittaja
VTM Arja Munter, tutkija
VTL Ismo Söderling, tutkija
VTM Simo Toivonen
HuK Eija Suna, näyttelysihteeri
Valokuvaaja Kari Lehtinen

Valtuuskunnan pj.
Prof. Jorma Pohjanpalo
Hallituksen pj.
Prof. Vilho Niitemaa

**SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN HALLITUS
ADMINISTRATIVE BOARD OF THE INSTITUTE OF MIGRATION****1981**

Toim.joht. Tauri Aaltio
Toim.pääll. Alec Aalto
Prof. Erkki Asp
Hall.siht. Fredrik Forsberg
Prof. Lars Huldén
Neuv.virkamies Juhani Lönnroth
Varatuomari Jukka Mikkola
Prof. Vilho Niitemaa
Tutk.lait.joht. Aimo Pulkinen
Doc. Tom Sandlund

Suomi-Seura r.y.
Ulkoasiainministeriö
Turun yliopisto
Opetusministeriö
Helsingin yliopisto
Työvoimaministeriö
Turun kaupunki
Siirtolaisuusinstituutti
Väestöliitto
Åbo Akademi

Kansi:
Saksalaissuomalaisien seurojen julkaisemissa tiedo-
tuslehdissä on uutisia Suomesta ja Saksasta sekä
seurojen jäsenten perhe- ym. tapahtumista.

Cover:
In the papers published by German-Finnish societies
there are news from Finland and Germany as well
as about family happenings etc. of the members
of the Societies.

NEW YORKIN UUTiset 75 VUOTTA

ALL DAY FROM
10:30 TO 12:30
1:30 TO 3:30
4:30 TO 6:30
7:30 TO 9:30
No. 73
Vol. XXXI

New Yorkin Uutiset

1938
Toukokuu XXXI

Franklin N. Y., 441X - 22 Eighth Ave.

(THE NEW YORK NEWS)

Tuistaina, kesäkuun 21 p. - Tuesday, June 21, 1938

Vol. XXXI

300 vuoden takaisista Amerikan uudisasukkaiden elämästä.

Yhteinen kuvaus, joka on otettu vanhoista ja uusista kuvakirjoista. Kuvassa nähdään vanhoja miehiä, jotka ovat olleet mukana Ameri-
kan uudisasutuksessa.

New Yorkin Uutisten etusivu vuodelta 1938

Suomen tasavallan presidentin Kyösti Kallion tervehdys Amerikan suomalaisten Delaware-juhlisiin

Vuotessamme Delawaren siirtokunnan perustamisen 300-vuotispäivä muistetaan. Kunnioitettavalla näin lausussa esittämällä onnistuneella ja rauhallisella tavalla onnistuneella "Uuden Ruotsin" ruotsalais-suomalaisista siirtokunnista lyhyt katsaus pohjoisamerikkalaisen siirtokunnan historian maadustukseen ja kehittämiseen. Suomen tasavallan presidentin tervehdys on suomenkielisenä ja englanninkielisenä. Suomalaisille on suositeltavaa ottaa tähän osaa kansallistamme.

Uudenmaan siirtokunnan perustaminen on ollut merkittävä tapahtuma, joka on ollut suuren vaikutuksen. Uusi maahanmuutto on ollut merkittävä tapahtuma, joka on ollut suuren vaikutuksen. Uusi maahanmuutto on ollut merkittävä tapahtuma, joka on ollut suuren vaikutuksen.

Suomalaiset ovat tunnettua lukijakansaa sekä kotimaassa että ulkomailla. Tästä ovat hyvänä osoituksena ulkomaalaisten lukuisat omatoimisesti kustantamat lehdet, kirjat, ohjekirjat, erilaiset kokelmat jne.

Vanhin amerikansuomalainen sanomalehti ilmestyi huhtikuun 14. päivänä 1876 Michiganin Hancockissa. Tämä Amerikan Suomalainen Lehti, jota toimitti savolainen ytioppilas A. J. Muikko eli vain 13 viikkoa. Lehti sai kuitenkin pian seuraajia. Vuonna 1899 Yhdysvaltoissa ilmestyi jo 10 suomenkielistä sanomalehteä ja seitsemän aikakauslehteä. Kaikkiaan amerikansuomalaisten keskuudessa on ilmestynyt noin 400 suomenkielistä lehteä, joista n. 150 on ollut huomattavampaa, loput merkitykseltään vähäisempiä ja yleensä lyhytikäisiä. Lehdet ovat seuranneet sekä vanhan että uuden kotimaan tapahtumia, jonka lisäksi niissä on selostuksia siirtolaisten yhteispyynnöistä, erilaisista perhe- ym. tapahtumista. Suomenkielisen lukijakunnan harvetessa on lehtien lukumäärä laskenut ja niiden ilmestymiskerrat harvenneet.

NEW YORKIN UUTiset -nimisen kansallismielisen sanomalehden perusti vuonna 1906 Brooklynissä New Yorkissa liikemies J. A. Harpe yhdysitteeksi Suomen ja Yhdysvaltojen välille. Uutta lehteä ryhtyi toimittamaan mm. Suomesta suurlakon jälkeen Amerikkaan siirtynyt Matti Kurikka, joka kirjoitti lehteen aina kuolemaansa, vuoteen 1915, saakka.

Tässä kuussa 75-vuotaa täyttävän lehden päätoimittajana toimii tällä hetkellä Anita Valkama. Lehti ilmestyy kerran viikossa ja on yksi neljasta Yhdysvalloissa vielä ilmestyvästä suomenkielisestä sanomalehdestä. Vanhin niistä on työväenliikkeen kannattaja Työmies-Eteenpäin (per. 1903), Raivaaja (per. 1905) on pohjaltaan lähinnä sosiaalidemokraattinen ja Amerikan Uutiset (per 1932) on poliittisesti itsenäinen ja riippumaton lehti, jonka omistaa yksityinen.

Siirtolaisuusinstituutti toivottaa menestystä New Yorkin Uutisille.

SPATIAALISET PREFERENSSIT JA MUUTTAMINEN – MAANTIETEELLINEN NÄKÖKULMA

fil. lis. Anssi Paasi

Joensuun korkeakoulu, suunnittelu- ja kulttuuri-
maantieteen vt. lehtori

Aikaisempi tuotanto liittyy maantieteen meto-
dologiaan ja muuttoliiketutkimukseen.

Maantiede muuttoliiketutkimuksessa

Maantieteen tehtäväksi jäänyt osa muutto-
liiketutkimuksen käytännössä on ollut tois-
taiseksi empiirispainotteinen. Teoreettista
ainesta tutkimuksille on haettu pääasiassa
muilta yhteiskuntatieteiltä. Perinteisesti
maantieteilijät ovat tarkastelleet muuttoil-
miöitä aggregaattitasoisena kuvaten usein
vain muuttovirtojen suuntautumista tilasto-
alueiden välillä (vrt. Vartiainen 1978). Vaik-
ka maantiedettä on tieteenaloja koskevassa
metodologisessa keskustelussa perinteisesti
pidetty jonkinlaisena **tilaulottuvuuden** eri-
tyistieteenä, ei tila-käsitteen merkitystä ole
juuri pohdittu empiirisessä maantieteelli-
sessä tutkimuksessa. Sama huomio koskee
myös maantieteellistä muuttoliiketutkimusta
siitä huolimatta, että muuttoliike on mitä
suurimmassa määrin **spatialinen**, ts. tilaan
liittyvä inhimillinen ilmiö.¹ Tila-ulottuvuus
problematisoituu muuttoilmiössä hyvin mo-
nella tavalla.

Tässä artikkelissa lähestytään tilaproblema-
tiikkaa maantieteen metodologisesta ja em-
piirisestä näkökulmasta tarkastelemalla muut-
tajien **tilapreferenssejä** sekä muuttoilmiön vä-
listä yhteyttä. Metodologiset huomiot liitty-
vät sekä maantieteellisten tilapreferenssitut-
kimusten että muuttoliiketutkimuksen prob-
lematiikkaan yleensä. Empiirinen tarkastelu
suoritetaan lähinnä eksploratiivisessa mieles-
sä, jolloin viiden eri aluetasolla tapahtuvaa
muuttoliikettä kuvaavan kyselyaineiston
avulla pohditaan tilapreferenssien mahdolli-
sia vaikutuksia muuttopäätöksiin. Luonteel-
taan tarkastelu kuuluu ns. behavioraalisen
maantieteen alaan (ks. Paasi 1980).

Tilan luonteesta muuttoliikkeessä

Muuttaminen on liikettä ajassa ja tilassa, ts.
se on inhimillinen spatialinen prosessi. Ai-
ka-ulottuvuudella ei ole yleensä merkitystä
itse muuttotapahtuman kannalta vaikkakin
muuttajien tekemä muuttopäätös on tietysti

ajassa etenevän "valintaprosessin" tulos. Toisaalta ajallisen ulottuvuuden spesifiointi on välttämätöntä suhteutettaessa muuttoilmiötä esimerkiksi alueelliseen kehitykseen (ks. Vartiainen 1979a s. 5). Varsinaisessa muuttoilmiökäytännössä tila-ulottuvuus jää yleensä kokonaan pois tai sitten se "operationaalistetaan" yksiulotteiseksi, **aluekehikoksi, etäisyydeksi** tai **suunnaksi**, ts. tilan operationaaliset muodot ovat tällöin tavallaan geometrisiä (ks. esim. Paasi 1980, Vartiainen 1978). Absoluuttisessa aluekehikossa tarkastelu suoritetaan (aika-ulottuvuuden suhteen) joko prosessina tai poikkileikkauksena. Etäisyyttä käytetään tutkimuksissa yleensä selittävässä muuttujana. Kun tila käytetään selittävässä tekijänä, on se yleensäkin etäisyyden muodossa tai jonkinlaisena etäisyyden transformiona (ks. Rumley 1979). Em. käytäntöön liittyy ainakin implisiittisesti oletta- tus tilasta kausaalisenä voimana. Maantieteen näkökulmasta on kuitenkin nyttemmin huomautettu, että pelkän tilalla selittämisen sijasta tulisi pyrkiä myös laajemmin ymmärtämään tilan itsensä merkitystä muuttoilmiöissä (ks. Vartiainen 1978).

Muuttoilmiön perinteinen maantieteellinen tutkimus on samaistunut ilmiön selittämiseen tietyillä "alueilla" kuvaavilla variaabeleilla. Ko. lähtökohta on liittynyt muuttoilmiön tarkasteluun erityisesti alueiden välisenä aggregaattivirtoina ja niiden muuttotaseina – lähtökohta on ollut makroanalyttinen. Selitysmalleiksi hyväksytyt mekaaniset paradigmat mukaisesti muuttoilmiötä on tutkittu ja selitetty mm. Newtonin klassisen fysiikan gravitaatiomallianalogialla. Analogiamallin kehitelmissä on kylläkin myöhemmin otettu huomioon Newtonin fysiikan edellyttämän absoluuttisen tilan oletuksen epärelevanttius, kun tarkastellaan todellisuuden ilmiöitä. Niinpä esimerkiksi etäisyyden merkitys ei **sosiaalisessa tilassa** ole vakio, kuten Newtonin fysiikan absoluuttisessa tilassa. Maantieteellisessä muuttoilmiökäytännössä gravitaatiomallin lähinnä analyttisen käytön eräänä keskeisenä teemana onkin ollut etäisyyskertoimen estimointi - ei

niinkään mallin deduktiivinen käyttö (ks. Vartiainen 1979 a s. 9, ks. myös Gale 1975, Woods 1979, Hyman & Gleave 1979). Em. selitysmalli on **objektivistinen** perustuen oletukseen siitä, että muuttoilmiö voidaan selittää parhaiten liittämällä siihen sekä fyysisestä että kulttuuriympäristöstä mitattuja attribuutteja välttämättä tavasta, jolla potentiaaliset muuttajat havainnoivat ja mieltävät reaaliympäristöä ja ympäristön piirteitä. Eräänlaisena vastareaktionä em. mallille on kehittynyt **behavioraalinen** selitysmalli (ks. esim. Short 1978). Sen mukaisesti muuttoilmiö voidaan selittää parhaiten analysoimalla muuttajien kognitioita, havaintoja ja arvioita, muuton lähtö- ja tulosijaintiin liittyvistä tekijöistä, ns. väliintulevia tekijöitä sekä muuttajien henkilökohtaisia ominaisuuksia ja tutkia miten nämä vaikuttavat muuttopäätöksiin (vrt. White 1980).

Yksittäisen muuttajan näkökulmasta sekä aluekehikoiden että etäisyyden merkitys oletettavasti hämärtyy ja tila konkretisoituu lähinnä **elinympäristönä**. Elinympäristö on se osa tilasta, jossa ihmisen elämäntapa pääasiassa realisoituu, erilaiset elämäntilanteet ja koko arkielämä saavat konkreettisen sisällönsä. Koska jokaisen ihmisen elinympäristö on tavallaan uniikki, ei sen tarkastelussa voida laiminlyödä sen kokemisen merkitystä. Tilan subjektiivisen kokemisen piiriin kuuluvat myös tilapreferenssitutkimukset, joiden avulla voidaan selvittää, mitkä tilan ulottuvuudet ovat yksilön suosiossa ja mitkä eivät. Vaikka esim. Abler ym. (1977) toteavat, että "the spaces in which people live are much more psychological than absolute"², ei koetun tilan suhteellisen luonteen tarkastelu saisi kuitenkaan johtaa puhtaaseen subjektivismiin, koska ihmisten kokemalla tilalla on tietysti juurensa "objektiivisessa" todellisuudessa. Kokemisen merkitystä ei kuitenkaan ole syytä vähätellä, koska yksilön hyvinvoinnin tärkeä komponentti on hänen oma käsityksensä todellisuudesta, Knox ja McLaran (1978) ovatkin osuvasti huomauttaneet, että ihmisten havainnot sinänsä ovat reaalisia ja usein toiminta tapahtuu niiden

pohjalta. Yksittäisen muuttajan näkökulmasta voidaan kritisoida muuttoliikettutkimuksissa usein teoreettisena viitekehyyksenä käytettyä Leen (1969) "migratioteoriaa", joka lienee kuitenkin pikemminkin induktioperusteinen yleistys, kuin teoria sanan varsinaisessa merkityksessä (vrt. Tissari 1973).

Lee olettaa mallissaan lähtö- ja tuloalueen. Kritiikin ytimenä maantieteen näkökulmasta voidaan pitää sitä, että Lee käyttää alue-käsitettä tarkemmin erittelemättä - yksilötason tutkimuksen lähtökohdaksi Leen "alue" on liian yleinen. Sosiologisia työntöve-to-teorioita, joihin Leenkin teoria kuuluu, on arvosteltu yksipuolisuudesta. Kritiikin kohteena ovat mm. olleet rationaalisen, päämäärähakuisen käyttäytymisen olettaus sekä (lähinnä makronäkökulmasta) sosiaalisten tekijöiden irrottaminen yhteiskunnan aineellisesta perustasta (ks. Vartiainen 1978, Söderling 1980). Maantieteen näkökulmasta pistää kuitenkin selvimmin silmään spatiaalisen ulottuvuuden spesifioimattomuus. Esimerkiksi alue-käsite vaatii yksilötason näkökulmasta spesifioinnikseen ainakin sen, viit-taako se ensisijaisesti johonkin "alueeseen" sinänsä (vailla attribuutteja), paikkaan (yksilöiden kokemuksen keskuksena), sijaintiin jne. Myös Leen teoria jättää viime kädessä vastaamatta maantieteen kannalta tärkeään kysymykseen, mikä on "alue" muuttajan kannalta.

Koska tässä artikkelissa on teemana yksilötason muuttoliikettutkimus, spesifioidaan seuraavassa eräitä yksilötasoisessa muuttoliikettutkimuksessa perinteisesti käytettyjä käsitteitä.

Behavioraalisen muuttoliikettutkimuksen käsitteistä

Behavioraaliseen muuttoliikettutkimukseen keskeisesti liittyvä käsite on **paikkahyöty** (place utility), joka viittaa niihin hyötyihin, jotka yksilö arvioi saavansa jostakin sijainnista tilassa (ks. Wolpert 1965)³. Käsite on runsaassa käytössä tullut yhä monimerkitykselli-

semmäksi ja esim. Michelson (1977) on todennut sen merkityksen hajaantuneen jopa siinä määrin, että koko käsite on vaarassa muodostua abstraktioksi. Lieberin (1978, 1979) mukaan yksilötason muuttoliikettutkimuksessa muuttopäätösprosessin käsitteellistäminen on hankalaa erityisesti spatiaalisen "ärsykkeen" osalta, mikä aiheuttaa sen, että käytännön tutkimustilanteissa joudutaan ilmiön yksinkertaistamiseen. Joka tapauksessa Wolpertia (1965) voidaan pitää ensimmäisenä, joka pyrki kehittelemään yksilön päätöksentekoon perustuvan "spatialisen" mallin muuttamisesta. Wolpertin mukaan jokaisella yksilöllä voidaan ajatella olevan mielessään tietynlainen "paikkahyötymatriisi", joka ilmentää muuttopäätöksen kompleksisuutta kuvatessaan sitä informaatiota, joka muuttajalla on mielessään järjestyneenä tietyistä paikoista (1...n) niiden kyseisen yksilön kannalta keskeisten attribuuttien suhteen. On tietenkin syytä korostaa ko. "matriisi-idean" teknisyyttä ja esimerkinomaisuutta, todellisuudessa ihmisten omaama informaatio ei liene järjestynyt "formaalisesti". Koska kaikki attribuutit eivät ole samanarvoisia yksilön päätöksenteossa, on jokaisen variaabelin osalta olemassa tietty maksimilataus, joka sattuu tietyn paikan osalle. Whiten ja Woodsin (1980) mukaan näitä latauksia käytetään hyväksi painotettaessa attribuuttien suhteellista tärkeyttä. Niinpä varsinaisen muuttoilmiö voidaan siten teorian mukaan tulkita seuraukseksi siitä, että henkilökohtaisen paikkahyötymatriisin painotus muuttuu tai siitä, että yksilön tilasta omaama informaatio (tai sen sisältö) muuttuu - tila problematisoituu yksilön kannalta.

Mallia voidaan kritisoida siitä, että painottaessaan yksilöiden päätöksenteon ultrarationaalista luonnetta, se hahmottaa todellisuutta yksipuolisesti, koska viimekädessä muuttamisen muoto organisoituu vallitsevien työ- ja asumomarkkinoiden muodon mukaisesti. Muutto ei läheskään aina liity yksinomaan yksilön tarpeiden tai tavoitteiden muutoksiin vaan primäärisenä syynä voi yhtä hyvin olla jokin ulkopuolinen pakote, kuten

hätö jne. (ks. Summa 1980a). Lisäksi on syytä huomauttaa, että yksilön tavoitteet sinänsä eivät "nouse tyhjistä" vaan ovat moninaisten informaatio-, sosiaalisatio- ja oppimisprosessien välityksellä riippuvaisia yhteiskunnan sosiokulttuurisesta rakenteesta. Samoin yksilöiden muuttopäätösten ehdot ovat osaltaan taloudellisten makroprosessien määrittämiä ja riippuvat myös yksilöiden kyvyistä käyttää mahdollisuuksia hyväkseen (ks. Wiman 1975).

Spatiaalisten preferenssien luonteesta

Erityisesti maantieteessä on tutkittu ihmisten spatiaalisia preferenssejä jo 1960-luvulta alkaen⁴. Tutkimusten keskeisenä ideana on ollut se, että vastaajat (yleensä opiskelijoita) ovat laittaneet miellyttävyyssjärjestykseen valmiiden aluejakojen mukaisia alueita (esim. hallinnollisia tai maantieteellisiä). Olen toisaalta kritisoinut tätä lähtökohtaa, koska ei ole suinkaan itsestään selvää, onko ihmisten mieltämä spatiaalinen todellisuus yksiselitteisesti minkään valmiin aluekehikon mukainen (ks. Paasi 1980a, b). Perinteisiä tilapreferenssitutkimuksia voidaan arvostella myös yksipuolisesta metodikeskeisyydestä sekä siitä, että tutkimuksissa ei ole tutkittu sitä, mikä merkitys näillä mielikuvilla on. Niinpä muuttoliiketutkimuksen kannalta mielenkiintoinen ongelma onkin se, mikä vaikutus tilapreferensseillä on ihmisten spatiaaliseen liikkuvuuteen.

Kompleksinen muuttoilmiö (kuten myös tilapreferenssit) ilmenee eri aluetasoilla, joiden ääripäinä voidaan toisaalta pitää kansainvälistä tasoa ja toisaalta paikallistasoa (esim. kunnat). Maan sisäinen muutto eli maassamuutto on luokiteltavissa eri tyypeihin mm. keskusjärjestelmän suhteen. Muuttoliikkeen ja aluejärjestelmän spesifioinnissa keskeinen käsite on **työmarkkina-alue**. Maassamuuttoa voidaan pitää työmarkkina-alueiden välisenä muuttona. Keskusten sisäistä eli paikallismuuttoa voidaan puolestaan pitää työmarkkina-alueiden sisäisenä muuttona⁵. Työmarkkina-alueiden sisällä muuttoa ohjaavat

asuntomarkkinat (ks. Paasi & Vartiainen 1981). Myös tilapreferenssien mahdollisia vaikutuksia muuttoon pohdittaessa tämä jaotus työ- ja asuntomarkkinoihin antaa pohjan tarkastelulle. Oletamus siitä, että muuttajat liikkuvat tilapreferenssiensä mukaan sisältää myös oletuksen siitä, että muuttaminen on **kysyntäpainotteinen** ilmiö, missä muuttajat valitsevat asuinpaikkansa rationaalisen päätöksenteon pohjalta. On kuitenkin huomattava, että valtakunnan tasolla muuttovirtojen suuntautumista ohjaa käytännössä paljolti työpaikkojen ja paikallistasolla asuntojen ja tonttien **tarjonta**. Ryhdyttäessä tarkastelemaan muuttajien preferenssien realisoitumista tulee siis pelkkien subjektiivisten mielikuvien tutkimisen sijasta suhteuttaa nämä mielikuvat esim. muuttajien aikaisempaan spatiaaliseen liikkuvuuteen, muuttamisen motiiviperustaan sekä muuttopäätösprosessiin.

Empiirisiä näkökohtia

Seuraavassa tarkastellaan viiden aineiston avulla muuttoliikkeen ja tilapreferenssien mahdollisia yhteyksiä eri aluetasoilla. Valtakunnan tasoista kaukomuuttoa tarkastellaan Pohjois-Karjalan maankuntakeskukseen, Joensuuhun v. 1978 muuttaneiden (otos N=125) ja maalaiskuntiin, Ilomantsiin ja Tuupovaaraan v. 1977–78 muuttaneiden (otos N=99) osalta. Kaukomuutto määritellään tässä muutoksi, joka tapahtuu kauempaa kuin tulokunnan naapurikunnista. Keskuksen ja ympäristön välistä muuttoliikettä tarkastellaan seuraavassa kaksisuuntaisesti, koska ko. muuton problematiikka poikkeaa oleellisesti toisistaan muuttosuunnan mukaan (Paasi & Vartiainen 1981). Tarkastelun kohteena ovat tällöin vuonna 1978 ympäristökunnista Joensuun kaupunkiin muuttaneet (otos N=94) ja edellisen vastavirtana Joensuusta v. 1977–78 Liperin kuntaan muuttaneet (otos N=121), mikä aineisto kuvaa nykyään yhä yleistyvää keskuksesta ympäristöön muuttoa. Lisäksi vertailumielessä tarkastellaan Joensuun paikallismuuttoa v. 1978 kuvaavaa aineistoa (otos N=126). Tutkimus-

aineistot on hankittu kyselymenetelmällä (v. 1979), josta syystä tuloksia tulkittaessa on pidettävä mielessä ko. tekniikan käyttöön liittyvät rajoitteet. Muuttopäätösprosessiin liittyvien näkökohtien tiedustelu muuton jo tapahduttua on hankalaa, koska tällöin on vaikea kontrolloida, missä määrin vastauksiin sisältyy muuton jälkeisten kokemusten vaikutuksia (vrt. Kultalahti 1972). Preferenssien merkityksen tarkasteluun eksploratiivisessa mielessä aineistoa voidaan kuitenkin käyttää, koska perinteisissä preferenssitutkimuksissa ei ole juuri lainkaan tutkittu preferenssien ja muuttamisen välistä yhteyttä. Preferenssien merkityksen kasvun on kuitenkin ajateltu olleen jopa yhtenä syynä siihen, että Suomen maassamuutossa tapahtui hidastumista 1970-luvun puolivälissä (ks. Kyykkä ym. 1978). Varsinaisestihan tuolloista muuttoliikkeen hidastumista on selitetty mm. tuotantotoiminnan suhdannedynamiikalla eli lopulta lamaksi käänntyneellä laskusuhdanteella (esim. Vartiainen 1976b). Muuttovirtojen ja preferenssien välisen suhteen selvittämisellä on ajateltu olevan erityisesti merkitystä, mikäli muuttovirtoihin haluttaisiin vaikuttaa (Hautamäki 1976).

Muuttoprosessi voidaan sijaintipaikan osalta jakaa komponenttiin, vanhaan ja uuteen sijaintiin, jolloin molemmilla lienee aina merkitystä muuttopäätökseen. Muuttopäätösprosessi sinänsä jaetaan yleensä päätökseen muuttamisesta ja päätökseen jonnekin sijoittumisesta (ks. esim. Brown & Moore 1971). Muuttamisen peruskomponenttina voidaan pitää **asuntoa**, koska muuttamisen yhteydessä muuttajat vaihtavat aina asuntoa, vaikka elinympäristön muut komponentit pysyisivätkin muuttumattomana - näinhän voi käydä esim. paikallismuutossa (vrt. Jakobsen 1969). Asunnon saanti on myös kaikenlaisen muuttamisen **välttämätön** mutta ei riittävä ehto.

Empiirisen tarkastelun perustana on taulukko 1, johon on kerätty kutakin muuttotyyppiä edustavan kyselyaineiston analyysin tulokset. Aluksi muuttajilta tiedusteltiin, olisi-

vatko he halunneet jäädä entiselle asuinpaikakunnalle (paikallismuutossa kaupungin osa-alueelle), mikäli se olisi ollut mahdollista työn, asunnon tai opiskelun puolesta. Tulosten mukaan entiselle asuinpaikalle olisi jokaisessa muuttotyyppissä halunnut jäädä yli puolet muuttaneista, mikä viittaa muuttamisen olleen jollakin tavalla "pakollista". Nykyinen sijainti ja siinä saavutettavissa olevat mahdollisuudet ovat "ajaneet" muuttajan liikkeelle, vaikka entistä sijaintia sinänsä ei haluttaisikaan jättää. Muuttaminen voi heijastaa paitsi ulkopuolista pakotetta, myös tiettyä elämänkaaren vaihetta (ks. Michelson 1977, Short 1978). Muuttamisen tietynlainen "pakollisuus" ei näytä välttämättä tarkoittavan sitä, että muuttaminen sinänsä koettaisiin vastenmieliseksi. Jokaisessa tarkasteltavana olevassa muuttotyyppissä noin 70 % vastaajista näet katsoi muuttaneensa mielellään sen jälkeen kun oli "joutunut" tekemään muuttopäätöksen. Mielenkiintoista on se, että muuttajien vastausjakaumat muistuttavat varsin paljon toisiaan, vaikka aineistot edustavat hyvin eri tyyppistä spatiaalisen liikkuvuuden skaalaa.

Muuttopäätöksentekoon kuuluu uuden sijoittumispaikan pohdinta, sikäli kun vaihtoehtoja on tarjolla. Tässä saatujen tulosten mukaan vaihtoehtoisia sijoittumispaikkoja nykyiselle on ollut ainoastaan noin joka viidennellä muuttajalla, ympäristökunnista keskukseen muuttaneista ainoastaan 3 %:lla. Noin kolmasosa muuttajista katsoi vaihtoehtoisten sijoittumispaikkojen puutteen olleen ilmeinen rajoite, koska he ilmoittivat, että olisivat voineet sijoittua yhtä hyvin muuallekin jos vain vaihtoehtoja olisi ollut tarjolla.

Miksi sitten muutetaan? Tässä esitettävät tulokset tukevat muuttoliiketutkimuksista tuttuja havaintoja siitä, että paikallismuutto liittyy ensisijaisesti asuntomarkkinoihin (ks. Boyce 1971) ja kaukokuutto työmarkkinoihin (esim. Huuhtanen 1975, Klaassen 1974, Hart 1973). Vähemmän tutkimuksen kohteena ollut ympäristöstä keskukseen muutto

Taulukko 1. Muuttopäätöstä ja muuttajien preferenssejä kuvaavat tiedot (%).

	Muuttotyyppi					
	N =	K-J	K-IT	Y-J	J-L	J-J
MUUTTOHALUKKUUS						
- erittäin mielellään muuttaneet		67	54	69	69	68
- kiinnostunut mutta epäilevä		26	34	21	23	29
- muuttaminen oli vastenmielistä		3	6	3	2	1
- ei osaa sanoa		4	6	7	6	2
JÄÄNTIHALUKKUUS ENTISELLE ASUINPAIKALLE						
- olisi halunnut jäädä		58	58	54	63	43
- ei olisi halunnut jäädä		38	32	32	32	52
- ei osaa sanoa		4	10	14	5	5
SIOITTUMISVAIHTOEHDOT						
- pyrki vain nykyiseen		50	52	72	42	44
- oli myös muita vaihtoehtoja		18	13	3	21	18
- olisi muuttanut mahd. muualle jos olisi ollut tiedossa vaihtoehtoja		32	30	23	34	38
- ei osaa sanoa		-	5	2	3	-
MUUTTAMISEN SYYT						
- asunto/asuinympäristö		13	9	37	61	80
- työhön/työpaikkaan liittyvät syyt		46	62	26	25	4
TILAPREFERENSSIT						
- nykyinen as.paikka sijaitsee miellyttävällä asuinalueella valtakunnantasolla		68	66	77	73	71
- nykyinen asunto sijaitsee miellyttävimmässä yhdyskuntatyyppissä		43	42	28	63	41
MUUTTAJIEN TYPOLOGIA PREFERENSSIEN MUKAAN						
- syntymäpaikan suosijat		10	20	9	18	17
- mukautujat		25	10	43	12	29
- muistelijat		16	15	3	22	10
- unelmoijat		26	18	11	18	17
- epäröijät		23	37	33	30	27

Muuttotyypit: K-J = Kaukokuutto Joensuuhun
 K-IT = Kaukokuutto Ilomantsiin ja Tuupovaaraan
 Y-J = Muutto Ympäristökunnista Joensuuhun
 J-L = Muutto Joensuusta Liperiin
 J-J = Joensuun paikallismuutto

sijoittuu motiiviperustaltaan kauko- ja paikallismuuton väliin siten, että asunotyyt näyttävät olevan hieman tärkeämpiä kuin työsyyt. Keskuksesta ympäristöön muutto taas

muistuttaa motiiviperustaltaan lähinnä paikallismuuttoa, jolloin asuntoon ja asuinympäristöön liittyvät syyt ovat selvästi tärkeimpiä. Tämä ilmentää myös kaupungin aluera-

kenteen hajoamista siten, että asuntomarkkina-alue ulottuu hallinnollisen rajan yli naapurikunnan alueelle. Keskuksen ja ympäristön välinen lähimuutto onkin kaksisuuntaisuudessaan erinomainen esimerkki aggregaattitasoisiin muuttoliiketutkimuksiin liittyvän fyysis-abstraktin tilan poikkeavuudesta verrattuna yksilötason tarkastelun ilmentämään sosiaaliseen tilaan. Vaikka fyysinen etäisyys muutoissa voi olla sama, muuttamisen sosiaalinen luonne poikkeaa muuttovirran suunnan mukaan toisistaan ratkaisevasti. Esim. Paasi ja Vartiainen (1981) ovat todenneet, että keskuksesta ympäristöön muuttaa tyypillisesti ensimmäisen omistusasuntonsa hankkinut nuorehko aviopari. Vastaavasti ympäristöstä keskukseen muuttajat ovat usein työn tai avioliiton takia vanhempiensa luota poismuuttavia nuoria. Täten lähimuutossa heijastuu nimenomaan muuttajien elinkierto.

Muuttajien tilapreferenssejä tarkastellaan tässä sekä horisontaalisella että vertikaalisella tasolla. Horisontaalisilla preferensseillä tarkoitetaan valtakunnantason osa-alue mielityksiä ja vertikaalisilla yhdyskuntatyyppien preferoimista (vrt. Paasi 1980a). Horisontaalisten preferenssien tutkimiseksi vastaajille annettiin perinteisissä tilapreferenssitutkimuksissa käytettyjen valmiiden aluejakojen sijasta tyhjä Suomen karttapohja, johon he saivat rajata alueen, jossa he mieluiten asuisivat mikäli se olisi mahdollista työn ym. seikkojen puolesta⁶. Alueen rajaamisen apuvälineenä kyselylomakkeessa oli kartta, johon oli merkitty runsaasti alueen rajaamista helpottavia paikannimiä. Vertikaalisia preferenssejä vastaajilta tiedusteltiin kysymällä miellyttävintä yhdyskuntatyyppiä annetuista vaihtoehdoista (kaupunki, maaseutu kaupungin ympärillä, taajama maaseudulla, varsinaisen maaseutumainen haja-asutus). Näiden tietojen lisäksi vastaajilta tiedusteltiin mieluisinta asuinpaikkakuntaa, jossa he haluaisivat asua kaikkein mieluiten edellyttäen tietenkin, että he saisivat sieltä asunnon, työtä jne. Vertaamalla näitä tietoja nykyiseen asuinpaikkakuntaan sekä aikaisempiin asuinpaik-

koihin tarkasteltiin muuttajien preferenssien toteutumista viime muuton suhteen.

Valtaosalla muuttajista nykyinen asuinpaikkakunta sijaitsee heidän valtakunnantasolla miellyttävimpänä pitämällään alueella, joka useimmilla vastaajista sijoittui Pohjois-Karjalaan ilmentäen täten heidän syntymäseutuun. Erityisen selvältä tämä näyttää lähi- ja paikallismuutossa. Vähiten suosittu asuinalueet puolestaan sijaitsivat usein Länsi- ja Pohjois-Suomessa - lieneekö tällä sitten merkitystä Itä- ja Länsi-Suomen välisiin tunnetusti niukkoihin muuttovirtoihin (vrt. Hautamäki 1976). Miellyttävimpänä pitämänsä yhdyskuntatyyppiin muuttajat ovat päässeet selvästi harvemmin. Erityisesti ympäristökunnista keskukseen muuttajat eivät ole onnistuneet realisoimaan vertikaalisia preferenssejään. Keskuksesta ympäristöön muuttajilla tilanne on tässä suhteessa paras. On mahdotonta sanoa, muotoutuuko näkemys miellyttävimmästä asuinalueesta/yhdyskuntatyyppistä sen mukaan missä muuttaja asuu vai mihin näkemykset perustuvat.

Tämä lähtökohtaero on sikäli merkityksellinen, että jos näkemykset muotoutuvat kulloisenkin asuin ympäristön mukaan, on tämä luonnollisesti muuton lähtökohtasijainnin "vetotekijä". Jos taas käsitykset muotoutuvat muiden näkökohtien kuin oman asuin ympäristön pohjalta, on oma ympäristö työntekijä jos se ei täytä niitä toiveita, mitä sille on jollakin kriteeristöllä asetettu. Ilmeistä on kuitenkin, että kulloinenkin sijainti muokkaa ihmisten spatiaalisia mielikuvia "itselleen" edulliseen suuntaan. Useissa preferenssitutkimuksissa on havaittu ihmisten arvostavan nykyistä asuinalueitaan ja yhdyskuntatyyppiään enemmän kuin muita. (Kts. esim. Hansen 1973, Pesonen 1979, Gould 1975). Alueiden osalta tämä ilmiö näyttää toteutuvan aina kaupunginosista valtakunnanosiin saakka. Ihminen siis tavallaan sopeutuu uuteen tilan osioon, vaikka varsinaisesti siihen muutto ei olisikaan välttämättä aiempien preferenssien mukaista. Preferenssien muutoksen perusteellinen tutkiminen

vaatisi tietenkin vähintään kaksivaiheisen seurantatutkimuksen. Vertaamalla muuttajien miellyttävimmäksi nimeämää asuinpaikkakuntaa syntymäpaikkaan ja muihin aiempiin asuinpaikkoihin on seuraavassa laadittu typologia, joka kuvastaa preferenssin suhdetta muuttajien spatiaaliseen liikkuvuuteen.

1. **Syntymäpaikan suosijat** arvostavat eniten syntymäpaikkaansa huolimatta asuinpaikkojen lukumäärästä.
2. **Mukautujat** pitävät syntymäpaikastaan ja muista asuinpaikoistaan huolimatta nykyistä asuinpaikkaansa miellyttävimpänä vaihtoehtona.
3. **Muistelijat** ovat asuneet syntymänsä jälkeen useassa paikassa ja miellyttävin asuinpaikka on löytynyt matkan varrelta.
4. **Unelmoijien** mielestä miellyttävin asuinpaikkakunta ei ole mikään heidän aikaisemmista asuinpaikoistaan. Usein tällainen mielipaikka sijaitsee Lapissa tai Keski-Suomessa.
5. **Epäröijät** eivät osaa tai halua ilmaista miellyttävintä asuinpaikkakuntaansa.

Typologian mukaan muuttajien preferenssit eivät liity pelkästään syntymäpaikkaan tai nykyiseen asuinpaikkaan (kuten aiemmissä tutkimuksissa usein on todettu) vaan muitakin näkemyksiä on erotettavissa. Niinpä näyttääkin siltä, että vaikka muuttajat "alueellisesti" ovatkin usein sijoittuneet miellyttävimpinä pitämäänsä valtakunnan osaan, melko harvat ovat päässeet mieluisimmalle asuinpaikkakunnalle (taulukko 1). Jos vielä palautetaan mieleen, että varsin monet muuttajat ovat joutuneet nykyiselle asuinpaikkakunnalle (paikallismuutossa kaupunginosaan) sen tähden että tiedossa ei ole ollut vaihtoehtoisia sijoituspaikkoja, voidaankin kysyä, mikä on preferenssien todellinen merkitys muuttotapahtumassa ja muuton päämäärän valinnassa? Tulosten mukaan voidaan olettaa, että muuttajien tilapreferenssit eivät ole muuttajien sijoittumisen tärkein ohjaaja vaan syitä on ensisijaisesti etsittävä muualta. Varsin loogisia ohjaajia sijoittumispaikan valin-

nassa ainakin kaukomuutossa lienevät työpaikat, minkä eräs Joensuusta Ilomantsiin muuttanut konttoripäällikkö on ilmaissut seuraavasti: "hyvä työpaikka on yleensä muuton syy, eikä mielikuvat ja tiedot paikkakunnasta". Esimerkiksi kaukomuuton osalta muuttamisen syiksi ilmoitettiin yli puolesta muutoista työhön tai työpaikkaan liittyvät syyt, ts. sikäli kun muuttaja muutoissa voi realisoida tilapreferenssejään, niiden perustana ovat usein työmarkkinat. Gould (1975) on todennut myös tutkiessaan preferenssien ja muuttovirtojen välisiä suhteita, että niiden välillä ei näytä olevan riippuvuutta. Asuinpaikkojen arvostukset eivät näytä täten ohjaavan muuttovirtoja. Myös Gould (em. teos s. 148) esittää tärkeimmäksi muuttovirtoja kontrolloivaksi tekijäksi työmahdollisuudet: ihmisten on pakko muuttaa työn perässä paikkoihin, jotka eivät välttämättä ole heidän mielestään kaikkein miellyttävimpiä. Ehkä preferenssien toteutumista puolestaan ilmentää se, että eläkeläisten on usein havaittu palaavan kotiseudulleen. Myöskään paikallismuutossa muuttajien tilapreferenssit eivät voi kovin paljoa ohjata sijoittumispaikan valinnassa, koska niille on olemassa monenlaisia rajoitteita. Niinpä esim. omakotitaloon pyrkivien sijoittumista määrää pääosin kuntien maankäyttöpolitiikka, jonka mukaisesti uudet asuinalueet rakennetaan. Vuokra-asujilla tilanne on tietysti vielä rajoitetumpi eli he muuttavat sinne, mistä asunto saadaan.

Lopuksi

Maantieteessä on melko runsaasti tutkittu ihmisten tilapreferenssejä, ts. sitä, miten ihmiset arvostavat tilaa. Usein nämä tutkimukset ovat olleet lähtökohta-asetelmiltaan kovin kapeita ja metodikeskeisesti ohjautuneita. Vaikka voidaan ajatella, että juuri muutoliikkeessä preferenssit voisivat vaikuttaa ihmisten toimintaan, ei preferenssien ja muuttamisen välistä yhteyttä ole juuri tutkittu. Tässä tutkimuksessa on erotettu horinson-taaliset (aluetaso) ja vertikaaliset (yhdykskuntatyypitaso) preferenssit, joita on tarkastel-

tu muuttajien aikaisempaa liikkuvuutta ja nykyistä asuinpaikkaa vasten. Lisäksi "taustatietoina" tarkasteltiin muuttajien näkemyksiä muuttopäätöstilanteesta, erityisesti sijoitusvaihtoehtoista. Tutkimuksessa on ollut käytössä viisi eri aluetasoa kuvaavaa muuttoliikeaineistoa, joiden avulla preferenssi-problematiikkaa on tarkasteltu. Tulosten mukaan muuttajat olisivat yli puolessa muutoista jääneet entiselle asuinpaikkakunnalle, mikäli se olisi ollut mahdollista. Varsin monella muuttajista ei ole ollut muuttopäätöstä tehdessään tiedossa vaihtoehtoisia sijoittumispaikkoja. Valtakunnan tasolla muuttajat asuvat usein arvostamallaan alueella, vaikkakaan eivät aina miellyttävimpänä pitämässään yhdyskuntatyypissä. Tutkimuksessa laadittiin muuttajien preferenssien pohjalta typologia, jonka mukaan havaittiin, että muuttajien eniten arvostama asuinpaikkakunta ei ole läheskään aina nykyinen. Sijoittumispaikan valinnan syitä on näin etsittävä ensisijaisesti muualta kuin muuttajien preferensseistä, näin erityisesti koska preferenssien toteutuminen lienee mahdollista vain tiettyjen annettujen vaihtoehtojen puitteissa.

Viitteet

1. Tilaa ei tule kuitenkaan abstraktin spatialismin tapaan käsitellä miksiäkään itsenäiseksi sinänsä selitysvormaiseksi muuttujaksi. Tämä positivistisen tieteenfilosofian myötä myös maantieteeseen 1960-luvulla levinnyt lähestymistapa korosti tilan itsenäistä fyysis-geometristä luonnetta sen sijaan, että olisi tarkastellut tilan sosiaalista luonnetta ja organisoitumista, mikä on puolestaan muuttoilmion syvärakenteiden selvittämisessä keskeistä. (ks. Vartiainen 1981, Paasi 1981, Paasi & Vartiainen 1981).
2. Ablerin ym. huomio viittaa tässä maantieteessä käytyyn perinteiseen keskusteluun maantieteellisen tilan absoluuttisesta vs. suhteellisesta luonteesta. Heidän toteamustaan voidaan pitää tässä yhteydessä kuitenkin liian yksipuolisena korostaessaan ihmisten "elämistilan" puhtaasti subjektiivista luonnetta. Vrt. Vartiainen (1981), Paasi (1981).
3. Wolpertin (1965) kehittämää paikkakäytökäsitettä voidaan kuvata seuraavalla mallilla: $A_i = f(Z_{ik})$, $k=1, 2, 3, \dots, n$, jossa A_i on paikan i havaittu attraktio, Z_{ik} viittaa paikan i :n variaabelin arvoihin, jotka muodostavat paikan

i paikkakäytön, f viittaa siihen funktioon, jolla kunkin paikan Z_{ik} attribuutit rinnastetaan paikkakäytön yleisiin arvoihin (ks. Lieber 1978, 1979).

4. Tilapreferenssitutkimusten klassikko lienee maantieteessä Gould (1966, 1969). Ko. tutkimuksia on tehty myös Suomessa (ks. Pesonen, 1972 ja 1977).
5. Kaukokuuton "klassista" teoriaperustaa on eritelty mm. Vartiainen 1979a, paikallismuuttoa on puolestaan tarkastellut mm. Summa 1980b.
6. Perseptiotutkimusten metodiikasta ks. Paasi 1980a ja Pesonen 1977.

Lähteet

- Abler, R, J. Adams & P. Gould (1977). Spatial organization. The geographers' view of the world. London.
- Bourne, L.S. (1971 ed.). Internal structure of the city. New York.
- Boyce, R.R. (1971). Residential mobility and its implications for the urban spatial change, in Bourne.
- Brown, L.A. & E.G. Moore (1971). The intraurban migration process: a perspective, in Bourne.
- Gale, S (1975). More on models of residential mobility, in Kosinski & Prothero.
- Gould, P (1966). On mental maps. Michigan later-university, community of mathematical geographers. Discussion paper no. 9.
- Gould, P (1969). Problems of space-preferences measures and relationships. Geographical Analysis 1.
- Gould, P (1975). People in information space: the mental maps and information surfaces of Sweden. Lund Studies in Geography, ser. B, no. 42. Lund.
- Hansen, N.M. (1973). Location preferences, migration and regional growth. A study of the South and South-west United States. New York.
- Hart, R.A. (1973). Economic expectations and the decision to migrate: an analysis by socio-economic group. Regional Studies, vol. 7:3.
- Hautamäki, L (1976). Alueelliset tekijät, teoksessa Muuttoliikesymposium 1975, esitelmät ja keskustelut, toim. Koivukangas, O, Narjus, R & S. Sivula. Vaasa.
- Huhtanen, P (1975). Muuttajan muotokuva ja sopeutuminen. Työvoimaministeriö, suunnitteluosasto, monistettuja tutkimuksia 11. Helsinki.
- Hyman, G & D. Gleave (1978). A reasonable theory for migration. Institute of British Geographers, Transactions, vol. 3:2.
- Jakobsson, A (1969). Omflyttningen i Sverige 1950-60. Komparativa studier av migrationsfält, flyttningsavstånd och mobilität. Meddelanden från Lund Universitets Geografiska Institution, avhandlingar LIX. Lund.

- Klaassen, L.H. & P. Dreve (1974). Migration policy in Europe. Glasgow.
- Knox, P.L. & H. McLaran (1978). Values and perceptions in descriptive approaches to urban social geography, in *Geography and the urban environment: progress in research and applications*, eds. Herbert, D.T. & R.J. Johnston. New York.
- Kosinski, L.A. & R.M. Prothero (1975). People on the move, studies on internal migration. London.
- Kultalahti, O (1972). Muuttaminen sosiaalisena ilmiönä. Tampereen yliopisto, aluetieteen laitos, tutkimuksia 1.
- Kyykkä, S., V., Ojala, A. Paasivirta & Sundroos A. (1978). Flytningsrörelsen och levnadsvillkoren - en beskrivning in den interna flyttningen in Finland. Bilaga II till NordREFO 1978:3.
- Lee, E.S. (1969). A theory of migration, in *Migration*, ed. J. Jackson. Cambridge.
- Lieber, S.R. (1978). Place utility and migration *Geografiska Annaler*, vol. 60B:1.
- Lieber, S.R. (1979). An experimental approach for the migration decision process. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, vol. LXX:2.
- Michelson, W (1977). Environmental choice, human behaviour and residential satisfaction. New York.
- Paasi, A (1980a) Tilapreferenssitutkimukset perceptiomaantieteessä. *Terra*, vol. 92:1.
- Paasi, A (1980b). Eräitä elinympäristötutkimuksen lähtökohtia, teoksessa *Kylät ja kaupunginosat*, toim. Siirilä, S, L Hautamäki, S. Rouhinen & E. Tervämäki. Tampere.
- Paasi, A (1980c). Tila-käsite muuttoliiketurkimuksen metodologisena ja empiirisenä ongelmana, behavioraalisen maantieteen nakokulma. Julkaisematon lis. -tutkielma. Joensuun korkeakoulu, maantieteen laitos.
- Paasi, A (1981). Tila-käsitteen problematisoitumisen ns. uuden maantieteen metodologiassa, teoksessa Karjalainen, P, Paasi, A & P. Vartiainen, Kolme metodologista tutkielmaa maantieteen alalta. Joensuun korkeakoulu, historian, maantieteen ja muiden aluetieteiden osaston julkaisuja 25.
- Paasi, A & P. Vartiainen (1981). Keskuksen ja ympäristön välinen muuttoliike: tapaustutkimus Joensuusta. *Terra*, vol. 93:2.
- Pesonen, H (1972). Mitkä alueet Suomessa miellyttävät? *Terra*, vol. 84:4.
- Pesonen, H (1977). Veränderungen von räumlichen Vorstellungen bei Jugendlichen, *Nordia* 1.
- Rumley, D (1979). The study of structural effects in human geography. *Tijdschrift voor Economie en Sociale Geografie*, vol. LXX:6.
- Short, J.R. (1978). Residential mobility. *Progress in Human Geography*, vol. 2:3.
- Summa, H (1980a). Asunnonvaihtojen suuntautuminen. YJK B33. Helsinki.
- Summa, H (1980b). Kaupunkien sisäisen muuttoliikkeen tutkimus. *Sosiologia* 4/1980.
- Söderling, I (1980). Muuttoliiketurkimuksen teoreettisista lähtökohdista. *Siirtolaisuus* 2/1980.
- Tissari, J (1973). Ruotsiin muuton motiivit. Työvoimaministeriö, suunnitteluosasto, siirtolaisuustutkimuksia 3. Helsinki.
- Vartiainen, P (1978). Muuttoliiketurkimuksen nykytila - kriittinen katsaus. *Terra*, vol. 90:3.
- Vartiainen, P (1979a). Muuttoliike alueellisen kehityksen mekanismina Pohjois-Karjalassa 1960-luvulla ja 1970-luvun alkupuolella. Joensuun korkeakoulu, historian, maantieteen ja muiden aluetieteiden osaston julkaisuja 12.
- Vastiainen, P (1979b). Suomen alueellisesta väestökehityksestä 1970-luvulla. *Terra*, vol. 91:3.
- Vartiainen, P (1981). Tila sosiaalisena käsitteenä, teoksessa Karjalainen, P, A. Paasi & P. Vartiainen, Kolme metodologista tutkielmaa maantieteen alalta. Joensuun korkeakoulu, historian, maantieteen ja muiden aluetieteiden osaston julkaisuja 25.
- White, S.E. (1980). A philosophical dichotomy in migration research. *Professional Geographer*, vol. 32:1.
- White, P & R. Woods (1980 eds.). The geographical impact of migration. London
- Wiman, R (1975). Työvoiman Ruotsiin muuton syyt. *Sosiologia* 2/1975.
- Wolpert, J (1965). Behavioral aspects of the decision to migrate. *Papers and Proceedings of the Regional Science Association*, vol. 15.
- Woods, R (1979). Population analysis in geography. London.

SPATIAL PREFERENCES AND MIGRATION – A GEOGRAPHICAL VIEWPOINT

Geographers have traditionally done migration research, especially at an aggregate level. Often they have studied only the areal direction of migration streams. Although geography has been regarded as a special science of space and spatial dimension, geographers have in many respects neglected these aspects at both the aggregate and the individual level. Space has usually been reduced to distance or to an absolute areal division. Distance has usually been used as an explanatory variable instead of an attempt being made to explain the meaning of distance or other dimensions of space. One reason for this has been the abstract spatialism or spatial separatism propagated by the positivist philosophy of science that emerged in geographical literature in the 1960s and even earlier in migration research. Also the so-called space-preference studies that geographers have been doing since the 1960s have remained abstract because of excessive use of quantitative methods. What is more important from

the viewpoint of migration research, geographers have seldom tried to ascertain the meaning of space preferences in a spatial decision-making process. In migration, however, the meaning of space preferences can presumably become most clearly apparent. In this article, I have utilized five sets of survey data indicating different areal levels of spatial movement to research the space preferences of migrants at both horizontal (areal) and vertical (communities) levels. I have also examined the meaning of preferences from the viewpoint of the migrants' earlier movement and from that of their latest migration. As a background for their preferences the migrants were asked whether they had had other possible destinations when making their

decision to migrate and whether they would have wanted to remain at their old place of residence if it had been feasible. Migrants seem to live at the national level in areas they prefer most but more seldom at the community level they prefer most. When the migrants' present place of residence was compared with the most preferred locality, it was found their present home locality is by no means always the one migrants would prefer most. It would seem further that the realization of migrants' space preference would be possible only under certain "objective" conditions, which signify mainly labour markets in cases of long-distance migration and housing markets in cases of residential mobility.

SUOMENRUOTSA- LAISET JA MUUT- TOLIIKE

VTM Arja Munter on vuosina 1980-1981 tehnyt 7 Läntisen Uudenmaan Seutukaavaliiton alueella sijaitsevan kunnan elinolosuhte- ja muuttohalukkuustutkimuksen, jonka yhteydessä kerättyyn aineistoon oheinen artikkeli perustuu. Varsinainen tutkimus tullaan julkaisemaan ruotsinkielisenä Svenska Litteratursällskapet i Finland Nämnd för Samhällsforskning'in sarjassa kuluvan syksyn aikana.

Suomen historiassa ja kulttuurillisessa kehityksessä on maan ruotsinkielisellä väestöosalla ollut huomattava merkitys. Nykyään suomenruotsalaisten osuus on suurin Ahvenanmaalla, Uudellamaalla - erityisesti sen läntisissä ja itäisissä osissa - ja Pohjanmaalla. Maamme rannikkoseuduille ja saaristoon on muodostunut jokseenkin selvärajaiset ruotsinkieliset alueet.

Vielä vuonna 1880 suomenruotsalaisia oli yli 14 prosenttia väestöstä, mutta kieliryhmän koko on jatkuvasti supistunut. Ruotsinkielisten määrän vähenemiseen ovat vaikuttaneet mm. alhainen syntyvyys ja suomenkielistyminen, mutta erityisen suuri sekä välitön että välillinen merkitys on ollut suomenruotsalaisten vilkkaalla maastamuutolla. Tällä hetkellä ruotsinkielisiä on enää vain noin 6 % väestöstä.

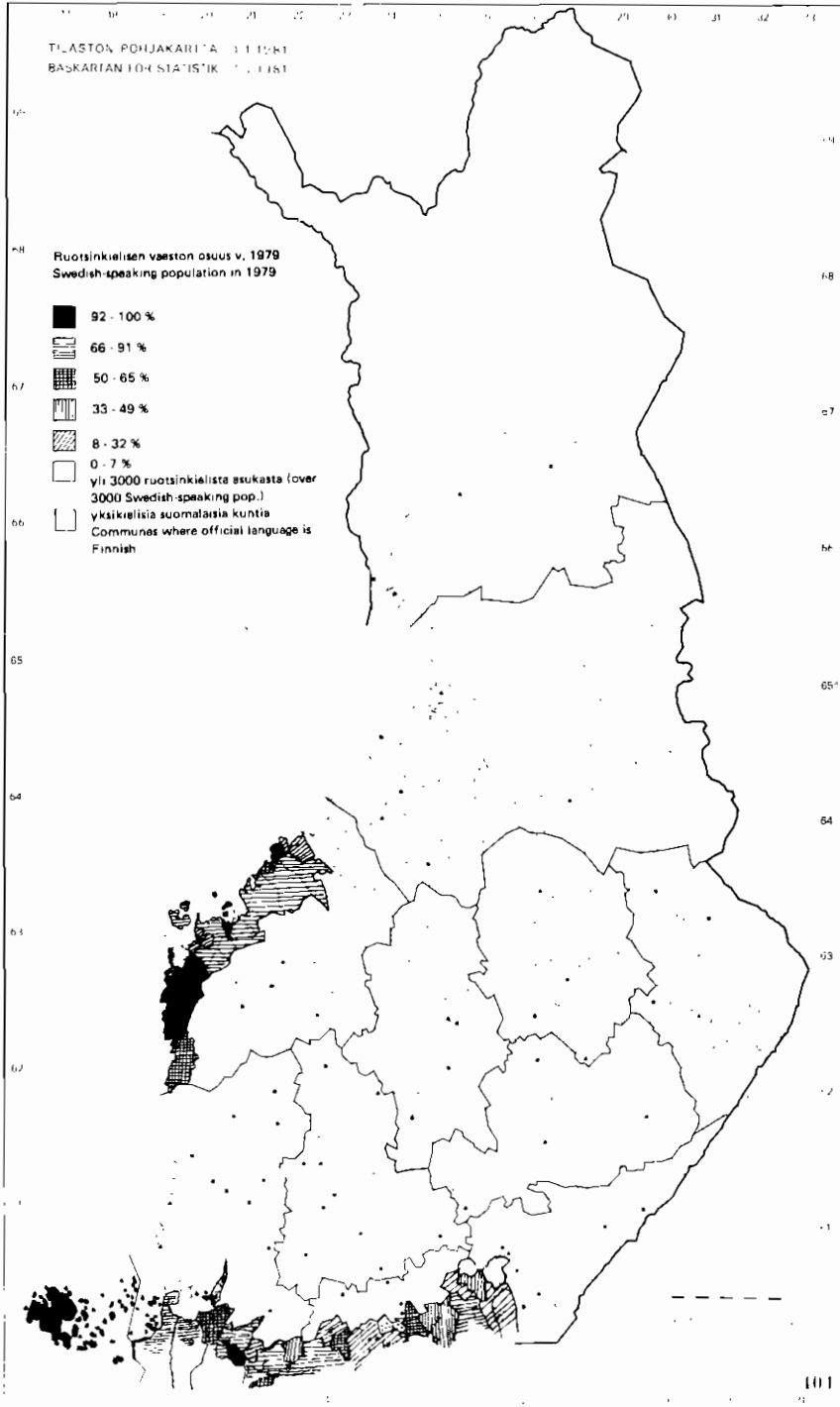
Ruotsinkielisten maastamuutto

Suomenruotsalaisella siirtolaisuudella on vahvat ja pitkät perinteet. Varhaisen Ruotsiin suuntautuneen siirtolaisuuden lähtöaluet olivat pääasiassa ruotsinkielisiä seutuja. Kun vuosien 1870-1930 välisenä aikana Suomesta muutti ulkomaille noin 400 000 kansalaista, oli maastamuuttaneista joka viides ruotsinkielinen, joten he olivat huomattavasti yliedustettuina siirtolaisvirrassa, sillä ryhmän osuus maan väestöstä väheni kyseisellä ajanjaksolla 15 %:sta 10 %:iin. Myös sotien jälkeisessä maastamuutossa ruotsinkielisten osuus on ollut huomattava, erityisesti heti toista maailmansotaa seuranneina viitena vuotena, jolloin siirtolaisista lähes puolet oli ruotsinkielisiä.

Ruotsin asema siirtolaisuuden kohdemaana

Ruotsinkieliset ja kaksikieliset kunnat ruotsinkielisen väestön mukaan v. 1979
Swedish-speaking and communes with two official languages by Swedish-speaking population
in 1979

(Finlanssvenska rapport 2. Utgiven av Svenska Finlands Folkting. January 1981, s. 24)

vahvistui 1960- ja 1970-luvuilla, tosin viime vuosikymmenen jälkipuoliskolla Norjaan muutto lisääntyi. Samalla siirtolaisuuden luonteessa tapahtui muutoksia. Ajanjaksona 1961-70 Suomesta muutti Ruotsiin yli 200 000 henkilöä, joista noin 80 000 muutti vuosina 1969-70. Vilkkainta muuttoliike Ruotsiin oli suomenruotsalaisilta alueilta aina 1960-luvun puoliväliin saakka, minkä jälkeen siirtolaisuuden painopiste siirtyi maamme pohjoisiin osiin. Viime vuosina Ruotsiin lähtevien määrä on ollut suurin Uudellamaalla, mutta edelleen Pohjois-Suomen suhteelliset väestömenetykset maastamuuton vuoksi ovat suurimmat. Taulukossa 1 on esitetty siirtolaisuuden kehitys ajanjaksolla 1970-79 myös ruotsinkielisten osalta.

TAULUKKO 1. Muuttoliike Pohjoismaihin ja nettosiirtolaisuus Pohjoismaihin vuosina 1970-79

Vuosi	Maastamuutto Yhteensä abs.	Ruotsinkiel. %	Netto- siirtolaisuus abs.	% väki- keski- luvust.	Netto- siirtolaisuus, ruots.k. abs.
1970	40 554	7.6	-31 346	-6.8	-2 161
1971	16 421	9.3	497	0.1	-146
1972	11 124	11.4	4 973	1.0	464
1973	9 358	11.9	5 624	1.2	477
1974	10 566	12.4	451	0.0	-137
1975	11 147	11.5	-5 589	-1.1	-691
1976	15 772	14.5	-10 457	-2.2	-1 584
1977	15 402	16.6	-9 967	-2.1	-1 930
1978	12 817	15.8	-7 696	-1.5	-1 370
1979	13 793	14.1	-6 073	-1.2	-996

Lahteet: Svenska emigrationskommitténs delbetänkande 1979, SOPEMI-raportti 1980

Vuosien 1970-79 välisenä aikana ruotsinkielisten osuus muihin Pohjoismaihin muuttaneista oli vähäisin siirtolaisuuden huippuvuonna 1970, mutta kasvoi tasaisesti aina vuoteen 1977 asti. Kuten maastamuuttoalttius myös suomenruotsalaisten nettosiirtolaisuus on ollut suurempi kuin suomenkielisten. Ruotsinkielisten muuttotase oli positiivinen ainoastaan kahtena vuotena, vaikka

koko pohjoismaisen muuttoliikkeen osalta maahanmuuttajien määrä oli maastamuuttajien määrää suurempi neljänä vuotena, vv. 1971-74.

Maastamuuton vilkauteen vaikuttavia tekijöitä

Suomenruotsalaisten suomenkielisiä suurempaan muuttoalttuteen on löydettävissä useita syitä. Ruotsinkielisille eivät mahdolliset kielivaikkeudet muodosta muuttoon hillitsevää tekijää ja sopeutumista Ruotsiin edesauttaa kielen hallitsemisen lisäksi myös kulttuurilliset yhtäläisyydet kantaväestön kanssa. Tämä vaikuttaa myös nettosiirtolaisuuteen, sillä suomenkielillä juuri sopeutumattomuus tulomaahan on merkittävä paluumuuttoon johtava tekijä. Myös ruotsinkielisten alueiden maantieteellinen asema naapurimaahan helpottaa sekä tietojen saantia että muuton konkreettista toteuttamista. Muuttoperinteen johdosta useilla suomenruotsalaisilla asuu omaisia tai ystäviä Ruotsissa ja nämä sosiaaliset siteet lisäävät muuttohalukkuutta. Näin tapahtuu kuitenkin vain siihen asti, kun muuttoliikkeen väestölliset edellytykset lähialueella ovat olemassa.

Suomenruotsalaisten on katsottu muuttavan suomenkielisiä useammin kotimaan työntekijöiden vaikutuksesta; esimerkiksi Ruotsin työllisyystilanteella ei ole merkittävää vaikutusta ruotsinkielisten muuttohalukkuuteen. Vaikeana työllisyysvuonna 1978 tehdyn kyselytutkimuksen mukaan suomenruotsalaiset olivat kuitenkin suomenkielisiä maastamuuttajia harvemmin pakkomuuttajia: työttömyyden tai sen uhan vuoksi muuttaneita. Huononakin työllisyysvuonna ruotsinkielisillä muut työhön liittyvät seikat esiintyivät muuton syinä yhtä usein kuin työttömyys tai sen vaara. Tällaisia tekijöitä olivat Suomen huonot ansiomahdollisuudet, työolot, ilmapiiri työpaikalla sekä halu kehittää ammattitaitoa. Mainittuja seikkoja voidaan pitää työntekijöinä, mutta niihin sisältyy hyvin voimakkaasti myös vetotekijä: odotukset paremmista ansioista, työoloista, ilmapii-ristä ja uralla etenemisestä.

Muuttotraditioon tutkimuksessa viittasi sukulaisten ja tuttaviin muuton suurempi merkitys ruotsinkielisten kuin suomenkielisten muuttopäätöksessä. Ruotsinkielisistä erityisesti naisilla avioitumisaikheet ruotsalaisen kanssa sekä muut henkilökohtaiset tekijät olivat vaikuttaneet muuttopäätöksen syntymiseen. Arvioiden mukaan tunne- ja perheystistä muuttaminen tulee yleistymään suomenruotsalaisten keskuudessa. Muuttoliikkeen seurauksena saattaa pääosa henkilöiden sosiaalisesta verkostosta olla Ruotsissa ja kieliryhmäidentiteetin ollessa voimakas voi sosiaalisten kontaktien luominen suomenkielisiin olla vaikeaa. Tällöin joissakin elämäntilanteissa saatetaan sosiaalisesti turvalliseksi vaihtoehdoksi kokea muutto Ruotsissa asuvien ystävien läheisyyteen.

Ruotsinkielisten maassamuutto

Maastamuuton vilkkauteen suomenruotsalaisten keskuudessa vaikuttaa myös se, ettei heillä aina ole edellytyksiä pääasiallisesti kielellisistä syistä muuttaa maan rajojen sisäpuolella halutessaan esimerkiksi edetä ammattuuralla. Tähän viittaa ruotsinkielisten huomattavasti vähäisempi maan sisäinen muuttoliike verrattuna koko väestön maassamuuttoon. Tosin vain harvoin suomenruotsalaisten Ruotsiin muuton motiivina ovat olleet kielivaikeudet, joskin ne eräissä tapauksissa ovat olleet muuttopäätöstä vahvistavana tekijänä ja vain harva Ruotsiin muuttanut suomenruotsalainen ei osaa ollenkaan suomea.

Maaseudulta kaupunkiin suuntautuneen muuttoliikkeen ollessa voimakkaimmillaan 1960-luvulla, keskimääräinen vuotuinen kunnasta toiseen muuttaneiden määrä 1000 asukasta kohti oli 48.4. Forsbergin suomenruotsalaisten maassamuuttajien määrästä tekemien arvioiden mukaan vastaavasti ruotsinkielisten muuttajien vuotuisiksi määräksi saadaan vain 31.5. Myös vuonna 1978 ruotsinkielisten maan sisäinen liikkuvuus oli alhaisempi kuin koko väestön: koko väestöstä oli kunnasta toiseen muuttaneita 38 promillea ja ruotsinkielisistä 28 promillea.

Sen lisäksi, että suomenruotsalaisten liikkuvuus kunnasta toiseen on vähäistä heidän muuttonsa ovat useammin asuinläänin sisällä tapahtuvia asuinpaikkakunnan vaihtoja kuin muuttoliikkeessä yleensä. Esimerkiksi vuonna 1978 kaikista maassamuuttaneista oli läänin sisällä muuttaneita 64 %, mutta ruotsinkielisistä 79 %. Taulukossa 2 on esitetty läänien sisäinen muuttoliike vuonna 1978.

TAULUKKO 2. Läänien sisäisen muuttoliikkeen osuus kaikista muutoista lääneittäin vuonna 1978, ruotsinkieliset erikseen (%)

Lääni	Sisäinen muuttoliike, % kaikista muutoista	Ruotsinkielisten sisäinen muuttoliike, % kaikista ruotsink. muutoista
Uudenmaan lääni	75.5	85.3
Turun ja Porin lääni	69.0	54.2
Ahvenanmaa	81.5	71.6
Hämeen lääni	56.9	26.4
Kymen lääni	56.3	38.3
Mikkelin lääni	46.0	33.3
Pohjois-Karjalan lääni	50.9	66.7
Kuopion lääni	45.7	17.4
Keski-Suomen lääni	55.0	43.3
Vaasan lääni	66.9	84.7
Oulun lääni	62.1	11.1
Lapin lääni	61.1	40.9

Erityisesti maan etelä- ja lounaisosissa muuttot vuonna 1978 olivat asuinläänin sisällä tapahtuvia lähimuuttoja. Ruotsinkielisistä Vaasan ja Uudenmaan lääneissä asuvat muuttivat muita useammin toisaalle samaan läänin. Myös ahvenanmaalaisien ruotsinkielisten muutoista lähes kolme neljäsosa oli tapahtunut maakunnan sisällä. Kyseisissä lääneissä olevat suhteellisen suuret ja yhtenäiset ruotsinkieliset alueet mahdollistavat muuton naapurikuntaan esimerkiksi haluttaessa vaihtaa asuntoa ilman että samalla tapahtuu suuria muutoksia asuinympäristön kielellisessä ilmapiirissä.

Yhteenvedona voidaan todeta, että suomenruotsalaisten muuttoliike läänin sisällä oli yleisintä ruotsinkielisimmissä lääneissä ja vähäisintä niiden ruotsinkielisten keskuudessa, jotka asuivat suomenkielisimmillä alueilla. Pääasiassa suomenkielisillä alueilla mm. asumiseen liittyvät ongelmat pyritään ilmeisesti ratkaisemaan kunnassa muuton avulla. Mikäli muutto näiltä alueilta ulottui läänin ulkopuolelle, se yleisimmin suuntautui Uudellemaalle. Myös Turun ja Porin läänistä muuttaneista ruotsinkielisistä yli puolet oli siirtynyt Uudellemaalle ja vastaavasti Uudelta maalta muuttaneiden suosituin muuttokohde oli Turun ja Porin lääni. Toisella sijalla oli Vaasan lääni, mistä yleensä hakeuduttiin Uudellemaalle, mikäli muutettiin läänin rajojen ulkopuolelle.

Kokonaisuutena kuitenkin pohjoisten ja eteläisten ruotsinkielisten alueiden välinen muuttoliike oli vuonna 1978 varsin vähäistä. Kyseinen vuosi oli tosin erittäin poikkeuksellinen huonon työllisyystilanteen ja osaksi siitä johtuvan vähäisen maan sisäisen liikkuvuuden vuoksi. Oletusta alueiden välisestä vähäisestä liikkuvuudesta tukee mm. Sandlundin otantatutkimuksen tulokset, joiden mukaan 1950- ja 1960-luvuillakaan näiden alueiden välinen muuttoliike ei ollut merkittävää vaikka kieliesteitä alueiden väliselle liikkuvuudelle ei olekaan olemassa.

Maassamuuton rajoitukset

Pohjoisten ja eteläisten ruotsinkielisten alueiden välistä muuttoliikettä ehkäisevänä tekijänä on pidetty alueiden välistä maantieteellistä etäisyyttä ja alueiden välillä sijaitsevaa suomenkielistä aluetta. Suomenkielisellä vyöhykkeellä on ilmeisesti myös alueita kulttuurillisesti eristävä vaikutus, mikä on vä-

hentänyt kieliryhmän sisäistä kiinteyttä. Saattaa olla myös että alueet sekä kulttuurillisesti että kielellisesti murreseikoista johtuen muodostavat täysin erilliset yhteisöt. Tällöin ryhmäsidonnaisuus voi syntyä enemmän alueelliselta kuin kielelliseltä pohjalta, mikä vähentää niiden välistä vetovoimaa.

Maantieteellisesti pohjoisten ja eteläisten ruotsinkielisten seutujen väliseen muuttoliikkeeseen vaikuttaa myös niiden läheisyys naapurimaahan, johon sosiaaliset siteet perinteisesti ovat hyvät. Lisäksi muuttoliikkeeseen vaikuttavat alueiden väliset kehityserot kuten koko maassamuuttoonkin.

Yksilötasolla maan sisäiseen liikkuvuuteen vaikuttavat mm. kieliryhmäidentiteetin vahvuus kotiseutuun sitovana tekijänä ja kaksikielisyys resurssina, joka mahdollistaa siirtymisen myös suomenkielisille alueille. Kautpungeissa asuvien suomenruotsalaisten ollessa maaseudulla asuvia useammin kaksikielisiä heillä myös on periaatteessa suuremmat valinnanmahdollisuudet muuttokohteen suhteen sekä maassamuuton ja maastamuuton välillä.

Suomenruotsalaisten muuttoliikkeen tutkimuksessa on päähuomio kiinnitetty ruotsinkielisten siirtolaisuuteen ja maassamuuttoon jäänyt varsin vähälle huomiolle. Maassamuuton syvällisempi tutkiminen saattaisi kuitenkin auttaa suomenruotsalaisen siirtolaisuuden tutkimusta ja siirtolaisuuden olemuksen ymmärtämistä. Tilastoihin perustuvan tiedon perusteella voidaan sanoa, ettei maassamuutto ole ruotsinkielisille reaalinen vaihtoehto siirtolaisuudelle vaikka edellytyksiä maan sisäiselle liikkuvuudelle olisikin periaatteessa olemassa. Suomenruotsalaisten maassamuuton tutkimuksessa olisi otettava tilastollisten ja demograafisten lähestymistapojen lisäksi huomioon myös sosiologinen, kulttuuri-maantieteellinen, sosiolinguvistinen ja etnologinen aspekti.

Lähteet

- Finlandssvensk rapport 2. En statistisk rapport om finlandssvenskarna. Svenska Finlands Folkting, Helsingfors 1981.
- Forsberg, Karl-Erik, Finlandssvenskarnas 1970 - enligt folkräkning. Svenskbygden Nr 7 November 1973.
- Lundström, Karl-Johan, Tradition, selektivitet och diffusion i migrationen - en empirisk studie i Närpes kommun. Svenska Litteratursällskapet i Finland. Nämnd för samhällsforskning. Forskningsrapporter Nr 26. Åbo 1977.
- Munter, Arja, Julkisen työnvältyksen merkitys Ruotsiin muutossa ja siirtolaisten työhönsijoittuminen vuonna 1978. Työvoimaministeriö. Suunnitteluvirasto. Siirtolaisuustutkimuksia 15. Helsinki 1980.
- Munter, Arja, Läntisen Uudenmaan muuttohalukkuus- ja elinolosuhdetutkimus. Siirtolaisuusinstituutti. Turku 1981.
- Sandlund, Tom, Geografisk förändring bland en åldersgrupp finlandssvenskar 1950-1970. Språkgrupp och mobilitet. Ethnicity and mobility. SLS/Åbo Akademi/Finland. Forskningsrapporter - Research reports. Mob. No 7, 1981. Särtryck. Meddelanden från Stiftelsen för Åbo Akademi forskningsinstitut Nr 60. Åbo 1981.
- Svenska emigrationskommitténs delbetänkande. Suomenruotsalaisen siirtolaisuuskomitean valimietintö. Kommittébetänkande - komiteamietintö 1979:15. Helsinki 1979
- Svenka emigrationskommitténs betänkande. Suomenruotsalaisen siirtolaisuuskomitean mietintö. Kommittébetänkande 1980:24. Helsinki 1980.
- Söderling, Ismo, The Basis of Internal Migration Research. Turku, January 8, 1981. Institute of Migration.
- Wester, Holger, Siirtolaisuus Ruotsiin ennen toista maailmansotaa. Ruotsiin muuton ongelmat. Ruotsin siirtolaisuuden seminaari 4.-5.5 1978, Turku. Esitelmät ja keskustelut. Toim. Arja Munter. Siirtolaisuusinstituutti. Siirtolaisuustutkimuksia A 7, Vaasa 1979.

SWEDISH-SPEAKING FINNS AND MIGRATION

The Swedish-speaking population of Finland, which lives mostly in coastal areas and the archipelagoes, has proportionally diminished at a steady rate and is now down to about six per cent of the total. The decrease in the size of this linguistic minority is the result of a low birth rate, the adoption of Finnish by many as their mother tongue and, in particular, the heavy emigration from Swedish-speaking areas.

The Swedish-speaking Finns have strong migratory traditions, for up to as late as the mid-1960s a large proportion of the emigrants from Finland belonged to the Swedish-speaking minority. The emigration of large numbers of people to Sweden from Swedish-speaking areas of Finland has been influenced by such factors as, for example, the geographical proximity of these areas to neighboring Sweden, the cultural affinities between the two populations, and the circumstance that there are no language barriers to surmount. A further factor contributing to the liveliness of the migratory movement must be sought in the circumstance that the internal mobility of the population evidently offers the Finnish Swedes no alternative in cases where they

seek to improve their living conditions. The Finnish Swedes move from locality to locality inside the country to a conspicuously lesser extent than the national average.

Besides their below-average immigratory propensity, the Swedish-speaking Finns differ from the population at large in the respect that their migratory movements take place more commonly inside the boundaries of their native province. Most commonly, provincial immigrations take place in the areas with the densest concentrations of Swedish-speaking inhabitants.

In Finland, there exist distinct northern and southern Swedish-speaking areas; but there has been extremely little migratory movement between these two regions, although no linguistic obstacles to such migrations are in the way.

Little research has been done on immigration among the Swedish-speaking Finns. But such research could conceivably open up new vistas on the study of emigration, too, and knowledge of the phenomenon of immigration might also help broaden understanding of the nature of Finnish-Swedish emigration.

UNOHDETTU SIIRTO- LAISRYHMÄ: SUOMA- LAISET SAKSAN LIIT- TOTASAVALLASSA

FL Outi Tuomi-Nikula on koulutukseltaan kansatieteilijä. Saksan Liittotasavallan suomalaisten olosuhteisiin hän on tutustunut mm. noin kuukauden kestäville esitelmämatkoillaan DFG:n kutsumana vuosina 1979 ja 1980.

Viime vuosina kiinnostus ulkomailla asuvia Suomen kansalaisia kohtaan on lisääntynyt. Selvityksiä ja tutkimuksia on tehty etenkin Yhdysvalloissa, Kanadassa, Australiassa ja Ruotsissa asuvista suomalaisista. Lukumääräisesti eniten suomalaisia onkin muuttanut siirtolaisiksi juuri näihin maihin.¹ Yhteistä heille on se, että lähdön syy vieraaseen maahan on usein ollut työnsaannin vaikeus kotimaassa tai yleensä parempien taloudellisten elämänolosuhteiden etsiminen kotimaan rajojen ulkopuolelta. Tähän perustui suurelta osin vuosisadan vaihteen 'amerikansuomalaisuus', jossa kotimaan väestöpaine pakotti hakemaan leveämpää leipää muualta, tai toisen maailmansodan jälkeinen ruotsinsuomalaisuus, jossa Ruotsiin muutto monille oli ainoa mahdollisuus silloisessa taloudellisessa tilanteessa.²

Mainittujen maitten lisäksi asuu suomalaisia mm. Keski-Euroopassa, arviolta 15 000 henkeä. Heistä suurin osa on Saksan Liittotasavallassa asuvia Suomen kansalaisia, joita

30.9.1979 julkaistun tilaston mukaan siellä oli 9077 henkilöä. Tilastosta puuttuvat Saksan kansalaisuuden ottaneet suomalaiset, joista ei ole tehty tilastoa, mutta joita arvelaan olevan 1000–2000 henkilöä.³

Näyttää siltä, että tämä ryhmä ei ole tähän mennessä herättänyt kiinnostusta paremmin saksalaisissa kuin suomalaisissakaan siirtolaisuustutkijoissa. Mutta myös Suomen viranomaisten ja päättäjien taholla on siirtolaisryhmä jätetty monessa asiassa 'oman onnensa nojaan'.

Syitä tähän on moniakin, joista tärkeimpinä lienevät Saksaan ^{x)} suuntautuvan siirtolaisuuden ikä, siirtolaisten erikoislaatuinen ammatti- ja sukupuolijakauma, heidän näennäisesti vähäinen merkityksensä Saksan talouselämässä ja saksansuomalaisten passiivisuus itseään koskevissa asioissa.

x) Saksalla tässä aina tarkoitetaan SAKSAN LIITTOTASAVALLTAA

Syitä siirtolaisuuteen

Vaikka suomalaisia on aina jonkin verran asunut Saksassa, on siirtolaisuus maahan laajemmassa mitassa vasta toisen maailmansodan jälkeinen ilmiö. 1960-luvulla elettiin Liittotasavallassa voimakasta taloudellista nousukautta, mikä veti ulkomaalaista väkeä Saksan työmarkkinoille: Turkista, Italiasta, Jugoslaaviasta, Kreikasta jne virtasi vierastyöläisiä (Gastarbeiter), joiden uskottiin muutaman vuoden kuluttua palaavan takaisin kotimaahansa. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan Liittotasavallasta on muodostumassa näitten ihmisten tulevaisuudenmaa, Einwanderungsland. Yhteensä ulkomaalaisia siellä v. 1979 oli 3 800 000.⁴

Suomalaisten ilmestymistä samanaikaisesti Liittotasavaltaan ei voi kytkeä Gastarbeiter-käsitteeseen. Ensimmäisenä syynä suomalaisilla oli kielitaidon kohentaminen, mitä toteutettiin lähtemällä Saksaan kesätöihin. Lähtijät olivat pääasiassa keskikoulun käyneitä tai lukioluokilla olevia tyttöjä, joitten kouluttaminen myös maaseudulla yleistyi toisen maailmansodan jälkeen. Yleensä vieraana kielenä kouluissa tuolloin oli Saksa. Lähtijöinä tytöt olivat lukuisampia siksi, että he poikia paremmin saivat töitä - yleensä hotelleista ja sairaaloista - ja että he tunnetusti ovat kiinnostuneempia kielistä. Asiaa edisti osaltaan laivayhteyksien paraneminen: liikennöimisen Saksaan aloitti Finhansa, sen jälkeen vielä Finpartner- ja Finlandia-nimiset matkustajautolautat.

Suunnitellun kesätyön sijasta muodostui monelle Saksasta uusi kotimaa: aviomiehen, tavallisesti Saksan Liittotasavallan kansalaisen, löytyminen johti myöhemmin avioliittoon ja kodin perustamiseen. Niinpä Saksan suomalaisista esim. vuonna 1977 oli 87 % naisia. Avioliitossa heitä samana vuonna oli lukumääräisesti 4474 naista, eronneita tai leskiä oli 154.⁵

Myös opiskelun seurauksena on suomalaisia siirtynyt Saksaan: talvilukukautena 1977-

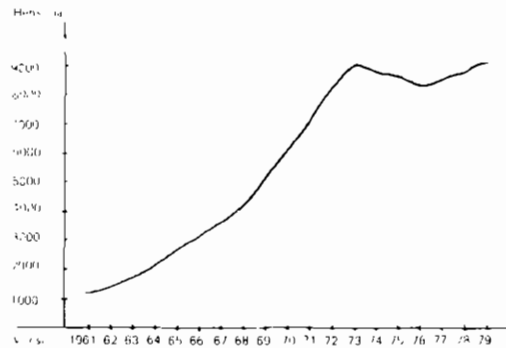
1978 opiskeli Saksan korkeakouluissa tai muissa ammattiin valmistavissa laitoksissa 908 suomalaista opiskelijaa, joista 725 oli naisia. Osa heistä on jäänyt työelämään Liittotasavaltaan.

Maassa asuvat suomalaiset miehet ovat pääosaltaan suomalaisten vientiyriytysten piirissä työskenteleviä henkilöitä, tiedemiehiä tai kulttuurityöntekijöitä. Yleensä he ovat avioliitossa suomalaisten naisten kanssa.⁶

Kuviossa I on esitetty suomalaisten siirtolaisten määrän kasvu Saksan Liittotasavallassa vuodesta 1961 lähtien. Siitä ilmenee, että suomalaisten lukumäärä Saksassa on jatkuvasti noussut aina vuoteen 1973 saakka, jonka jälkeen luku vakiintuu noin 9000 siirtolaiseen.

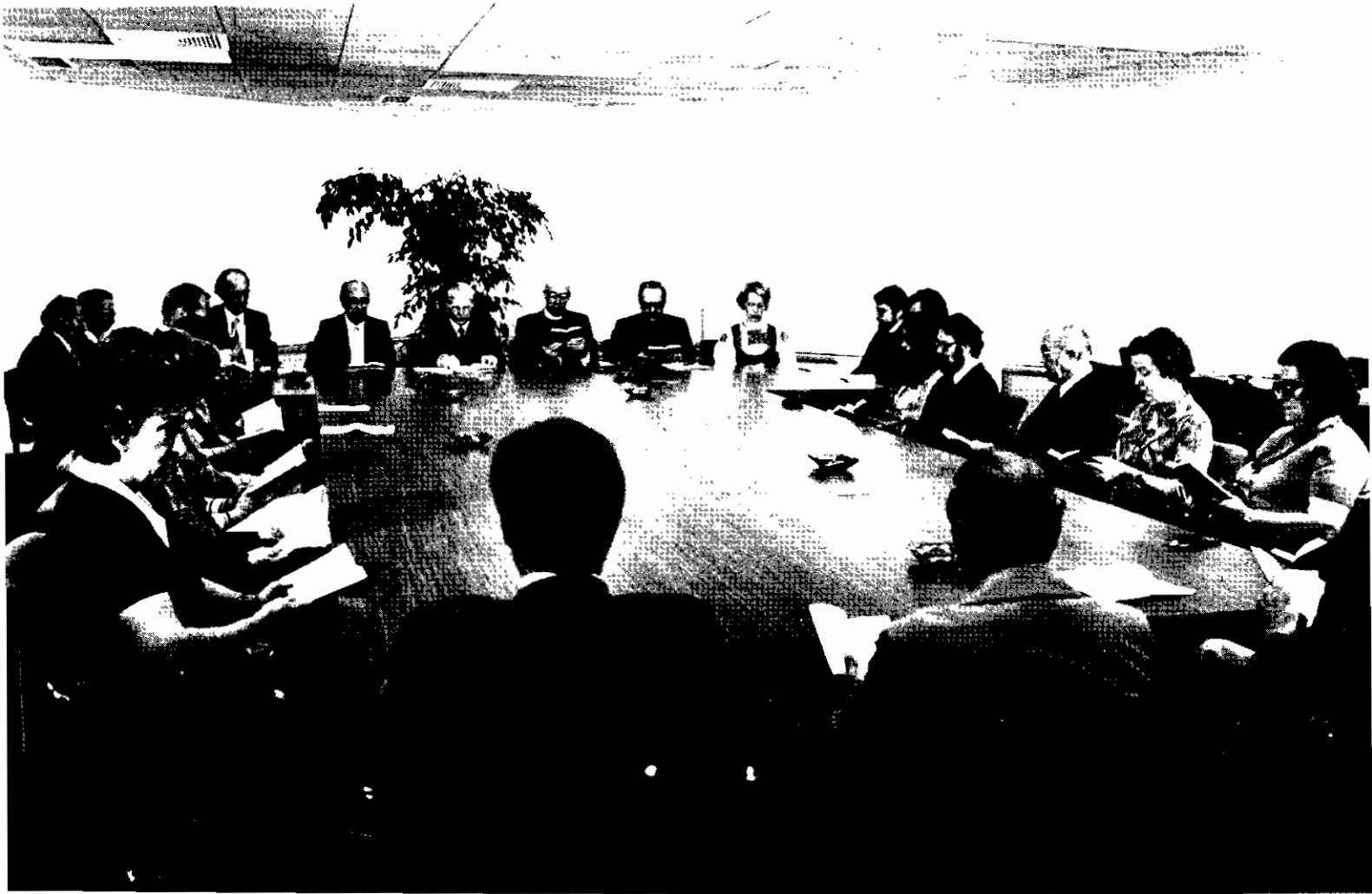
KUVIO 1

Suomalaiset Saksan Liittotasavallassa vuosina 1961-1979

Syksyllä 1971 havahtui Suomen kirkko siihen tosiasiaan, että Suomen kansalaisten määrä Saksan Liittotasavallassa kasvoi jatkuvasti. Tämän seurauksena lähetettiin pastori Honkkila Kolniin tutkimaan, olisiko tarpeellista perustaa suomalaisia seurakuntia Saksaan. Tällä hetkellä Saksassa on 14 suomenkielisiä seurakuntaa, joita hoitaa kolme kokotoimista pappia. Keskusorganisaationa on Suomenkielisen kirkollisen työn keskus r.y. (SKTK) Kolnissa. Koko tämän työn perustana on Saksan ja Suomen evankelisten kirkkojen välinen sopimus vuodelta 1977.

Oheisessa kuvassa Suomen ja Saksan kirkkojen välisen yhteistyösopimuksen allekirjoitustilaisuus Frankfurtissa v. 1977. (kuva: KNA-BILD, Frankfurt am Main)

Siirtolaisuuden iästä Liittotasavaltaan kertoo osaltaan suomalaisten oleskeluaika maassa. Tilasto vuodelta 1978 kertoo, että suomalaisista oli maassa asunut

alle vuoden	800	henkilöä
1-2 vuotta	600	"
2-3 "	300	"
3-4 "	300	"
4-6 "	1000	"
6-8 "	1600	"
8-10 vuotta	1600	"
Yli 10 vuotta	2000	"

Yhteensä 8300 suomalaista

Saksan suomalaiset ovat varsin nuoria ihmisiä. Heistä vuonna 1978 kuului ikäryhmään

alle 15 vuotiaat	6 %
15-30 vuotiaat	47 %
30-45 vuotiaat	38,6 %
yli 45 vuotiaat	8,4 %

Sijoittuminen Saksan Liittotasavaltaan

Saarlandin osavaltiota lukuun ottamatta asuu suomalaisia kaikissa muissa Liittotasavallan osavaltioissa. Kuvion II kartta osoittaa, että varsinaisina suomalaiskeskuksina voidaan pitää Hampuria ja Länsi-Berliiniä. Näiden lisäksi on suomalaisia kasaantunut erityisesti Müncheniin, Kölniin, Frankfurtiin, Düsseldorfin ja Hannoveriin. Eniten on suomalaisten lukumäärä noussut viime vuosina Niedersachsenin osavaltiossa, Länsi-Berliinissä heidän määränsä on ollut laskusuunnassa.⁷

Saksansuomalaisten identiteettikanavat

Identiteettikanavilla tässä ymmärretään niitä instituutioita, järjestöjä jne, joiden avulla suomalaiset Liittotasavallassa pitävät yllä suomalaista identiteettiään, yhteyttä muihin maassa asuviin maanmiehiinsä ja Suomen tapahtumiin.

Ensimmäisenä niistä tulee mainita seurakuntatyö. Suomalaiset 14 seurakuntaa ovat syntyneet suurimpiin suomalaiskeskuksiin kuten kuviosta II ilmenee. Näiden kaupunkien lisäksi järjestetään jumalanpalveluksia vuosittain myös monilla muilla paikkakunnilla. Hampurin Suomalainen Merimieskirkko huolehtii alueensa kirkollisista tarpeista, mutta sen lisäksi kirkolla on lukuisia muita työmuotoja. Noin 600 Hampurin suomalaista osallistuu aktiivisesti kirkon työkerhotoimintaan, johon kuuluu mm. myyjäisten ja lounaiden valmistaminen, konserttien sekä retkien järjestäminen. Kirkon piirissä toimii Finn-Trim-Club-niminen urheiluseura, sen suojissa käyvät suomalaiset saunomassa ja sen kirjastossa voi tutustua Suomen asioihin sanomalehtien avulla.

Seurakuntapaikkakunnilla kirkko on yleensä toiminnan keskus: seurakunnan pappi on monitoimimies, joka jakaa neuvojaan niin henkilökohtaisissa ongelmissa kuin myös käytännön elämään liittyvissä asioissa.

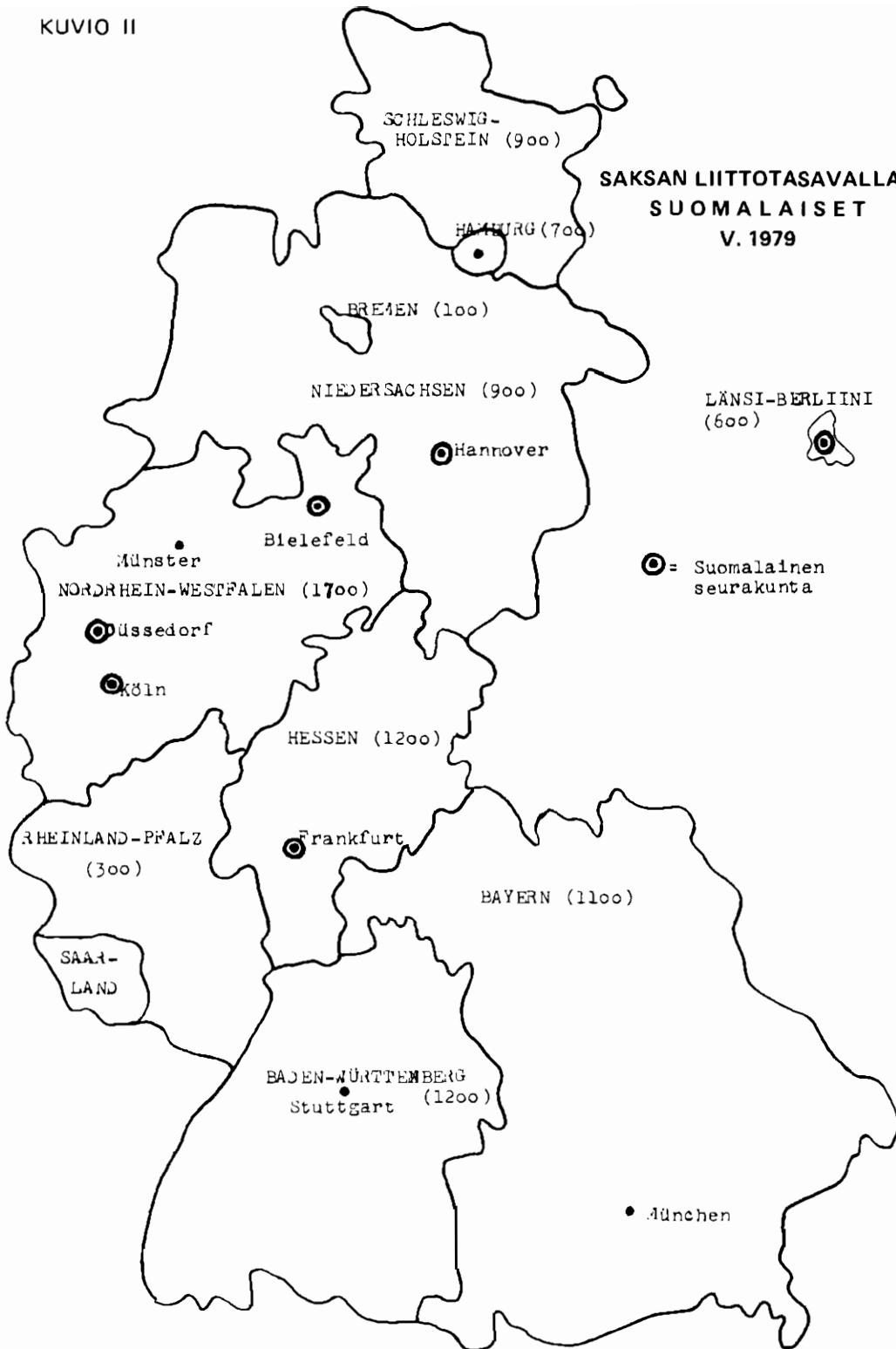
Tärkeä kirkon toimintamuoto on suomalainen koulu, joissa viikottain annetaan suomenkielen opetusta siirtolaislapsille. Vuonna 1978 näitä kouluja oli kahdeksalla paikkakunnalla, ja opetukseen osallistui 250 suomalaista. Myös Hampurin merimieskirkolla on oma suomalainen koulunsa.⁸

Saksan suomalainen seurakunta julkaisee RENGAS-nimistä lehteä.

Seurakuntatyön ohella korostuu ystävyysseuratoiminta. Suurin niistä on Deutsch-Finnische-Gesellschaft (DFG), jonka pääpaikkana on München ja joka 6000 jäsenellään nousee Saksassa toimivista ystävyysseuroista kolmannelle tilalle: suurempia ovat vain USA:n ja Ranskan ystävyysseurat.

Liittojärjestönä Münchenin DFG:llä on alaisuudessaan - Saarlandia lukuun ottamatta - ns. Landesverein der DFG eli osavaltion saksalais-suomalainen seura. Landesverein der DFG, jolla on oma hallintonsa ja monis-

SAKSAN LIITTOTASAVALLAN
SUOMALAISET
V. 1979

Düsseldorfin suomalaisen kielikoulun kevätjuhla 1981 (kuva: Werner Stampehl)

tettu lehtensä, jakaantuu paikkakunnittain ystävyysseuroihin, jotka toimivat rekisteröityinä yhdistyksinä alueillaan. Kölniläiset eivät ole halunneet liittyä valtakunnalliseen järjestöön, vaan he muodostavat 800 jäsenensä tuella kaupunkikohtaisen, ilman alaosastoja olevan, itsenäisen yhdistyksen, DFG-Kölnin.

Edellisten lisäksi Saksassa toimii suuri ja kirjava joukko pienempiä ystävyysseuroja. Tällaisia ovat mm. Länsi-Berliinissä toimiva suomalaisopiskelijoitten Finnische Gesellschaft, Bonnin v. 1974 perustettu Gesellschaft zur Förderung der Deutsch-Finnischen Beziehungen, jonka jäsenistöön kuuluu 50 kaupunkia tai kunnallista järjestöä, sekä Hampurissa ja Lyypekissä toimivat Deutsch-Finnische Vereinigung, jonka jäsenistä osa edustaa saksalaista suurteollisuutta sekä laivanrakennus ja varustajapiirejä.

Ehdottomasti tärkein saksansuomalaiselle on paikallinen DFG. Jäsenistö ei suinkaan koostu vain suomalaisista, vaan ystävyysseurahengen mukaisesti myös saksalaisista, joita seuroissa on poikkeuksetta puolet tai sitä enemmän. Saksalaisen liittymiselle DFG:n jäseneksi voi olla syynä 1) suomalainen vaimo tai tyttöystävä = tunneside, 2) Liiketyys Suomeen = taloudellinen syy tai 3) Suomen harrastaminen mm. matkailukohteena, jolloin syy liittyy vapaa-ajan viettoon.

Paikallisen DFG:n toiminnassa on keskeisellä sijalla 1-2 kertaa kuukaudessa kokoontuva ns. kantapöytä (Stammtisch). Kantapöydän ääressä puhutaan suomea, tavataan tuttuja ja uusia seuran jäseniä, pidetään dia- ja esitelmältoja... Suomalaista tapakulttuuria pidetään yllä pikkujoulu-, vappu- ja juhannusjuhlien järjestämisellä. Itsenäisyyspäiväjuhla kuuluu lähes jokaisen DFG:n ohjelmaan. Seurojen piirissä toimii lisäksi kerhoja, mm. tanhu- ja ompeluseuroja.

Frankfurtin suomalaisen seurakunnan lauluryhmä esiintymässä omassa seurakuntahuoneistossaan (kuva: Verikko Korvisto)

Kun Münchenin kattojärjestön toimittama Deutsch-Finnische Rundschau on puhdas järjestölehti, antavat Landesverein der DFG:n julkaisemat seuralehdet monipuolista tietoa. Lehdissä on pikku-uutisia Suomen tapahtumista ja poliittisesta elämästä, Saksassa olevista tai olleista Suomea koskevista kulttuuritapahtumista, seuran uusista jäsenistä sekä vihityistä ja kastetuista. Lisäksi pidetään yllä suomalaista ruokaperinnettä ruokareseptien muodossa ja saksalaisille aviomiehille opetetaan suomen kieltä. Yleensä lehdet luetaan kannesta kanteen, sillä suomalaisilla ei ole omaa, suomenkielellä ilmestyvää sanomalehteä, siksi tiedot kotimaasta saadaan ystävyysseuralehtien, saksalaislehdistön, radion ja television välityksellä. Suomen lyhytaalto-ohjelmien seuraamista rajoittavat huonot kuunteluolosuhteet tavallisella kotiradiolla.

Suomalaisten asema Liittotasavallassa

Saksassa on suomalaisella, kuten yleensä pohjoismaalaisella hyvä maine. Näyttää siltä, että tämän ovat oivaltaneet myös saksansuomalaiset, jotka eivät yleensä häpeile kansallisuuttaan. Tätä osoittaa mm. Suomen kansalaisuuden pitäminen ja pieni Suomenlippu auton saksalaisen rekisterikilven vieressä!

Virallisesti suomalaiset Liittotasavallassa rinnastetaan muihin maassa asuviin ulkomaalaisiin. Niinpä EEC:n ulkopuolelta tulevien työntekijöiden muuttokielto (Anwerbestopp) lähes kaikkiin suurkaupunkeihin koskee myös suomalaisia. Vain erikoistapauksissa mm. avioliiton kautta voivat suomalaiset saada työlupia suuriin väestökeskuksiin. Työttömyysprosentti Liittotasavallassa v. 1978 oli

4. Edelleen on suomalaisten työskenneltävä maassa vähintään 15 vuotta ollakseen oikeutettuja eläkkeeseen. Vuonna 1977 noin 33 % suomalaisista oli ansiotyössä kodin ulkopuolella.⁹

Suomalais-saksalaisissa perheissä tulee lapsita maassa olevan käytännön mukaisesti automaattisesti Saksan kansalaisia. Mikäli suomalaisnainen avioeron sattuessa ei ole saanut oleskelulupaa, on hänen palattava Suomeen ja lapset saksalaisina yleensä jäävät entiseen kotimaahan.

Suomalais-saksalainen perhe

Suomalais-saksalaisissa perheissä yleensä suomalaisvaimo puhuu hyvin maan kieltä, mutta saksalaisvaimon ei puhu vaimonsa äidinkieltä. Siksi kotikielenä on saksa. Koska lapset käyvät saksalaista koulua, jää suomenkielen oppiminen äidin aktiivisuuden varaan.

Yleisenä käsityksenä on, että suomalainen on verrattain hyvin sopeutunut saksalaiseen yhteiskuntaan ja elämänmuotoon. Asiasta ei kuitenkaan ole tehty tutkimuksia. Alustavissa keskusteluissa saksansuomalaisten kanssa ilmenee moniakin ongelmia, kuten yksinäisyys, koti-ikävä, lasten kielikysymys, huoli

tulevaisuudesta ja naisen asema, joka Saksassa naista sitovampana ja perhekeskeisempänä oleellisesti poikkeaa suomalaisesta; vielä nykyäänkin pääosa saksalaisten vaimoista mainitsee ammatikseen Hausfrau, kotirouva.

Koska saksansuomalaiset pääosin ovat nuoria, Liittotasavallan kansalaisten kanssa aviossa eläviä naisia, herättää erityistä kiinnostusta kotien sisustus, ruokatalous ja perheiden tapa- ja juhla-kulttuuri, mikä paljolti näyttää muotoutuvan suomalaisvaimon kulttuuritaustan mukaisesti. Makaroonilaatikko syödään suomalaisista astioista, tiskit valutaan Suomesta hakitussa tiskikaapissa (mikä Saksassa on tuntematon 'huonekalu'), kodissa on suomalaisia tekstiilejä, kuten ryijy ja pöytäliinoja, tuohiesineitä roikkuu seinillä ja osa huonekaluistakin on Suomesta kuljetettua tavaraa. Jouluna lahjat tavallisesti tuo joulupukki, ei Christ-Kind, kuten valtaosassa Saksaa on tapana.

Edellä esitetty perustuu vierailuun noin kolmessakymmenessä saksalais-suomalaisessa perheessä, eikä siten anna todellista kuvaa koko alueesta. Siksi Saksan Liittotasavallassa asuvien Suomen kansalaisten olosuhteiden ja sopeutumisen selvittäminen tulisi olla tärkeä siirtolaisuuden tutkimuksen kohde.

Lähteet

1. Koivukangas, Olavi, Katsaus eri maissa oleviin suomalaisiin siirtolaisiin. Siirtolaisuustutkimuksia A 3. Ulkосуomalaisuuskongressin 27.-28.6.1975 esitelmät ja puheenvuorot. Toim. Maija-Liisa Kalhama. Turku 1975, s. 19-27.
2. Kero, Reino, Suuren Lännen suomalaiset. Keuruu 1976 s. 31-33.
3. Kaikki tämän artikkelin tilastotiedot perustuvat Statistisches Bundesamtin uusimpiin julkaisusarjoihin, joita on julkaistu Suomenkielisen Kirkollisen Työn Keskuksen (SKTK) toimintakertomuksissa v. 1977-1979. Kertomusten laatijoina ovat olleet pastorit Risto Marttunen (Keski-Saksan osalta), Esa Eerola (Etelä-Saksan osalta) ja Antti Lemmetyinen (Hampurin merimieskirkon osalta).
4. SKTK:n toimintakertomus v. 1979, 2.

5. Pastori Risto Marttusen suullinen tiedonanto Kölnissä lokakuussa 1979.
6. Lehdistö- ja kulttuuriattasea P. Tuomi-Nikulan suullinen tieto Bonnissa marraskuussa 1980.
7. SKTK:n toimintakertomukset 1978, s. 7 ja 1979, s. 5.
8. SKTK:n toimintakertomukset v. 1977-1979; Dehls, Kaarina ja Dehls Eike, Hampurin merimieskirkko on monipuolinen toimintapiste. Siirtolaislehti. Suomen sanoma 1980/1, s. 12-13.
9. SKTK:n toimintakertomukset 1978, 1-3 ja 1979, s. 2-3.

Tietoja on lisäksi saatu noin 40 saksansuomalaiselta, Bonnin Suomen suurlähetystön virkamieheltä ja DFG:n julkaisuista, kuten Kipinä, Terveisiä-Grusse-, Nord-Deutsche Rundschau-, Brücken- ja DFG Köln Mitteilungen-lehdistä.

**Die vergessene Auswanderergruppe:
DIE FINNEN IN DER BUNDESREPUBLIK
DEUTSCHLAND**

In den letzten Jahrzehnten beschäftigten sich eine ganze Reihe von wissenschaftlichen Arbeiten mit finnischen Auswanderern in den USA, Kanada, Australien und Schweden. Die Finnen in der Bundesrepublik Deutschland haben jedoch bisher weder von finnischer noch von deutscher Seite ein wissenschaftliches Interesse gefunden.

Seit 1960 begann die Zahl der Finnen in Deutschland stetig zu steigen und stabilisierte sich etwa 1973 bei rund 9000 Finnen. Im Jahr 1979 lebten 9077 Finnen in Deutschland, davon waren 87 % Frauen, die überwiegend mit deutschen Männern verheiratet sind.

Der Anlass für das Zustandekommen so vieler deutsch-finnische Ehen ist häufig ein Ferien- oder Studienaufenthalt zum Lernen der deutschen Sprache gewesen, die in den 60-er Jahren eine grössere Bedeutung in der Schule hatte als heutzutage.

Neben den in Deutschland verheirateten Finnen gibt es solche die in Deutschland studieren oder in der Industrie, im Handel oder in der Wissenschaft auf begrenzte Zeit in Deutschland tätig sind.

Die Finnen in Deutschland sind jung, durchschnittlich 33 Jahre alt. Die Hälfte von ihnen lebt schon mehr als 7 Jahre in Deutschland. Die Finnen leben - ausser im Saarland - in allen Bundesländern und in West-Berlin, besonders in Hamburg, München, Köln, Frankfurt, Hannover und West-Berlin.

Die Kontakte zu anderen Finnen und zu Finnland mit Hilfe der finnischen Gemeinden, der Seemannskirche in Hamburg und der Deutsch-Finnischen Gesellschaften lassen sie ihre finnische Identität bewahren.

Die DFG mit Hauptsitz in München ist die dritt-grosste deutsch-ausländische Freundschaftvereini-gung. Die DFG gliedert sich in Landesverbände und weiter in Ortverbände auf. Die Ortverbände in kleineren bis grossen Städten bieten die besten Kontaktmöglichkeiten für Finnen. Neben ständigen Veranstaltungen, wie Stammtisch, Volkstanz und Handarbeiten werden auch die traditionellen finnischen Feste gefeiert. Darüber hinaus werden Künstler und Wissenschaftler aus Finnland zu Konzerten, Ausstellungen und Vorträgen einge-laden.

Da die Finnen neben der finnischen Staatsange-hörigkeit keine andere Staatsangehörigkeit besitzen können, haben sie in Deutschland denselben recht-lichen Status wie andere Ausländer, sie benötigen eine Aufenthalts- und Arbeitserlaubnis, auch wenn sie mit einem Deutschen verheiratet sind.

Auf den ersten Blick scheint es, dass die Finnen gut in die deutsche Gesellschaft und Kultur integriert sind, ohne dass sie ihre finnische Natio-nalität verstecken. Die Frauen bemühen sich ihr Heim möglichst finnisch einzurichten, man isst oft finnische Speisen und manchmal ist eine Sauna vorhanden. Zu Hause spricht man selten oder nie finnisch, denn nur wenige deutsche Ehemänner haben sich bemüht, die Muttersprache ihrer Frau zu lernen.

Obwohl die äusseren Bedingungen für die finnischen Frauen in Deutschland gut oder zufriedenstellend sind, tauchten in Gesprächen mit etwa 40 in Deutschland verheirateten Finninen auch erheb-liche Probleme auf: das Gefühl, isoliert zu sein, Heimweh, Sorgen über die Sprache der Kinder, Gedanken über den Status als Frau in Deutsch-land, der anders als in Finnland ist, Schwierigkeiten mit der traditionellen, deutschen Hausfrauenrolle fertigzuwerden.

Für eine detaillierte, umfassende und abgesicherte Aussage über die Situation und Integration der in Deutschland lebenden Finnen ist jedoch eine wissenschaftliche Vorschung erforderlich.

TIEDOTUKSIA

Tutkimus: Vuosina 1977-78 maassamuuttaneet työvoimapolitiisesta näkökulmasta tarkasteltuna, s. 141 + Liitteet

Tekijä: Jouni Korkiasaari VTM

Siirtolaisuusinstituutissa on valmistunut työvoimaministeriön rahoittamana maan sisäistä muuttoliikettä työvoimapolitiisesta näkökulmasta tarkasteltava tutkimus, joka perustuu vuosina 1977-78 maassamuuttaneiden haastatteluihin (1439 henkilöä). Tutkimus liittyy osana laajempaan maassamuuttajien elinolosuhteita kartoittavaan tutkimusprojektiin, jossa ovat mukana Siirtolaisuusinstituutti, työvoimaministeriö ja tilastokeskus. Projektin päätutkimuksen on määrä valmistua vuoden 1981 loppuun mennessä.

Asuinkuntaansa pysyvästi vaihtaneiden määrä on vuoden 1950 jälkeen vaihdellut vuosittain 140 000 ja 280 000 välillä. 1950-luvulla muuttajien määrä tasaisesti kasvoi pysyen 1960-luvulla lähes ennallaan, mutta kääntyi 1970-luvun alussa jälleen nousuun. Enimmillään muuttajia oli vuonna 1974, jolloin kuntien välisiä muuttoja oli yli 276 000. Sen jälkeen maassamuutto väheni ollen alimmillaan vuonna 1978, jolloin muuttajia oli 181 000. Vuosikymmenen lopulla muuttoliike kuitenkin taloudellisen elpymisen myötä jälleen lisääntyi (v. 1980 n. 201 000). Muuttosuunnittain on maaseutulähtöisen muuttoliikkeen osuus jatkuvasti vähentynyt ja kaupunkien lähtömuutto vastaavasti lisääntynyt. Kaupunkien saama muuttovoitto on tämän vuoksi koko ajan pienentynyt kääntyen vuosina 1977-78 jopa tappiolliseksi. Atueellisesti on Etelä-Suomen saama muuttovoitto vähentynyt ja perinteisten muuttotappioalueiden väestökato vastaavasti hidastunut.

Nyt julkistetussa tutkimuksessa tarkastellaan mm. muuttajien demografista ja ammatillista rakennetta, muuton syitä ja muuttotapahtumaa sekä muuton seurauksia ja uudelleenmuuttotilakkuutta. Tarkastelun painopiste on muuttajien työhön ja työolosuhteisiin liittyvissä kysymyksissä sekä niissä muuttajissa, jotka olivat muuttaneet työhön liittyvien syiden vuoksi.

Tutkimuksesta ilmenee, että maassamuuttajissa on koko väestöön verrattuna huomattavasti enemmän parhaassa työiässä olevia, naimattomia ja korkeam-

min koulutettuja. He toimivat myös keskimääräistä useammin palveluelinkeinoissa ja kuuluvat alempiin toimihenkilöihin. Alkutuotannossa toimivia, yrittäjiä, johtajia ja ylempiä toimihenkilöitä taas on keskimääräistä vähemmän. Jalostuseinkeinojen ja työntekijätason tehtävissä toimivien osuus sen sijaan vastaa väestön keskiarvoa. Muuttajissa on myös runsaasti työelämään tulevia, jotka sijoittuvat muuton jälkeen erityisesti palvelualueille alemman toimihenkilötason tehtäviin. Tutkimuksen mukaan 44 % muuttajista oli muuttanut työhön, 23 % asumisen ja 17 % perhesuhteisiin liittyvien syiden vuoksi. Muiden syiden (opiskelu, palvelut, terveys ym.) osuus oli vähäinen (1-5 %). Työhön liittyvistä syistä tärkeimpiä olivat työpaikan vaihto ja tulo työelämään.

Muuttotapahtumaan liittyen havaittiin mm., että työpaikka oli useimmiten saatu joko lehti-ilmoitukseen vastaamalla (32 %) tai ottamalla suoraan yhteyttä työnantajaan (27 %). Tyovoimatoimistosta oli työpaikkansa saanut 13 %, työnantajan yhteydenoton kautta samoin 13 % ja tuttavien välityksellä 10 %. Työelämään tulleet sekä alempiin sosiaali- ja koulutusryhmiin kuuluvat olivat useammin saaneet työpaikkansa tyovoimatoimistosta tai ottamalla suoraan yhteyttä työnantajaan. Ylemmissä sosiaali- ja koulutusryhmissä korostui lehti-ilmoitukseen vastaaminen. Muuttovaikeuksia ilmeni selvästi eniten asunnon löytämisessä (28 %:lla), mutta myös taloudellisessa toimeentulossa ja työn löytämisessä sekä sosiaalisissa suhteissa oli ongelmia. *Vaikeudet korostuivat erityisesti työttömien, työelämään tulleiden ja työn vuoksi muuttaneiden kohdalla.*

Muuttajista 42 % vaihtoi muuton yhteydessä myös asuinläänää. Erityisen usein asuinläänää vaihtui työelämään tulleiden ja työn vuoksi muuttaneiden kohdalla. Muutossa tapahtui koko väestöön verrattuna huomattavia työvoimasirtymisiä, sillä työvoimaan tulleita oli 12 % ja siitä poistuneita 8 %. Jatkuvasti tyovoimaan kuuluneita oli 65 % ja jatkuvasti sen ulkopuolella olleita 15 %. Työllisten määrä kasvoi muuton seurauksena 64 %:sta 71 %:iin. Muista muutoksista mainittakoon, että jatkuvasti työssä olleista 56 % vaihtoi työpaikkaa, 17 % ammattia, 13 % elinkeinoa ja 11 % ammatillista statusta.

Muuttohetkellä tutkimusjoukon työttömyysaste

oli 12,5 %. Kuitenkin 21 % työvoimaan kuuluneista oli ollut muuttoa edeltäneen vuoden aikana kerran tai useammin työttömänä. Työttömänä olleet olivat ominaisuuksiltaan nuorempia, koulutettumpia ja useammin naisia sekä palvelualoilla ja ns. henkisissä ammateissa toimivia kuin maan työttömät keskimäärin. Määrällisesti eniten oli kuitenkin teollisuustyöntekijöitä kuten koko maankin työttömissä. Työttömyyden keston osalta ei havaittu eroja.

Muuton jälkeen, haastatteluhetkellä, oli työttömyysaste laskenut 6,9 %:iin. Työvoimaan kuuluneista oli kuitenkin kaikkiaan 27 % ollut muuton jälkeen kerran tai useammin työttömänä, siis useampi kuin muuttoa edeltäneen vuoden aikana. Kysymys oli kuitenkin lähinnä lyhytaikaisesta kitkastyöttömyydestä. Työttömissä erottui melko selvästi kaksi ryhmää: toisaalta työelämään tulleet nuoret ja toisaalta päämiestä tai koko kotitaloutta koskevan syyn (asumisen) vuoksi muuttaneet aviopuolisot ja muut perheenjäsenet. Havaittiin myös, että mitä useammin henkilö oli ollut työttömänä ennen muuttoa sitä todennäköisemmin hän oli ollut työttömänä myös muuton jälkeen.

Työllisistä toimi muuton jälkeen 7 % yrittäjinä, 73 % palkansaajina vakinaisessa työsuhteessa ja 20 % tilapäisessä työsuhteessa. Suurin osa palkansaajista oli työhönsä melko tyytyväinen; kuitenkin 32 % ilmoitti haluavansa vaihtaa työpaikkaa. Eri-tyisesti työelämään tulleet, jotka myös keskimääräistä useammin toimivat tilapäistöissä, halusivat työpaikan vaihtoa (yli 40 %).

Taloudellisesti muutto oli useimmissa tapauksissa onnistunut hyvin, sillä 46 % arvioi kotitaloutensa toimeentulon parantuneen ja vain 14 % katsoi sen heikentyneen. Parantumista oli tapahtunut eniten niillä, joiden lähtöasema ennen muuttoa oli huonompi, ts. työelämään tulleet. Työvoimasta poistuneilla toimeentulo oli huomattavan usein heikentynyt.

Muuttajista vain 47 % aikoi jäädä uudelle paikkakunnalleen pysyvästi. Suurin osa muuttohalukkaista aikoi kuitenkin jäädä muutamaksi vuodeksi, sillä vain 10 % aikoi muuttaa lähimmän vuoden sisällä. Eniten muuttohalukkuutta ilmeni työelämään tulleilla 'itsellisillä' muuttajilla ja vanhempiensa mukana muuttaneilla nuorilla. Korkeammin koulutetuilla oli havaittavissa pitemmän tähtäimen suunnitelmallisuutta, ts. he aikovat muuttaa vasta muutaman vuoden kuluttua. Työllisten kohdalla olivat keskeisimpiä muuttohalukkuuden syitä työolosuhteet, asunto ja asuinympäristössä viihtymättömyys, työttömyys, työttömyyden taas toimeentuloon liittyvät tekijät ja työvoiman ulkopuolisilla asuinympäris-

tössä viihtymättömyys. Suurin osa muuttohalukkaista (88 %) aikoi muuttaa maan rajojen sisällä, hieman suurempi osa muualle Suomeen kuin sen hetkisen asuinlääniinsä alueelle.

Muuttajissa erottui melko selvästi kaksi ryhmää, joita voidaan perinteiseen tapaan nimittää tavoite- ja pakkomuuttajiksi. Pakkomuuttajia olivat työttömät ja työvoimaan tulleet muuttajat, joiden muutokset liittyivät työhön sekä ne, jotka olivat muuttaneet jotain muuta kuin itseään koskevan syyn vuoksi, ts. päämiesten aviopuolisot ja lapset. Tavoitemuuttajat taas olivat jo ennen muuttoa työssä olleita ja usein muiden kuin työsyiden vuoksi muuttaneita. Ongelmien havaittiin kasautuvan pääasiassa pakkomuuttajien kohdalle.

Tutkimuksen eräänä piirteenä oli maassamuuton tarkastelu muuttovirroittain ulottuvuudella maaseutu-kaupunki. Tuloksista ilmenee, että muuttovirrat poikkeavat varsin selvästi toisistaan.

- Kaupungista toiseen suuntautuvaa muuttovirtaa voidaan luonnehtia ammattiurallaan eteenpäin pyrkivien, suhteellisen pitkälle koulutettujen ja lähinnä palvelualoilla toimivien henkilöiden muutoksi, jossa syyt liittyvät ensisijaisesti työhön. Koulutustasoon liittyen tässä muuttovirrassa on runsaasti ylempiin sosiaaliryhmiin kuuluvia sekä toisen tai kolmannen asteen koulutuksesta työelämään tulevia.
- Kaupungista maaseudulle suuntautuvalle muuttovirralle on ominaista pyrkimys asumistason ja asuinympäristön laadun parantamiseen. Muuttajat ovat yleensä perheellisiä, vakiintuneen ammatillisen aseman omaavia työntekijöitä ja alempia toimihenkilöitä. Tämä muuttovirta suuntautuu pääasiassa kaupunkien lähiympäristöön, jolloin työpaikka pysyy edellen kaupungissa.
- Maaseudulta kaupunkiin suuntautuva muutto on lähinnä maaseudun huonoista työ-, opiskelu- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksista sekä puutteellisista palveluista aiheutuvaa työttömien ja peruskoulutuksesta työelämään tulevien tai jatko-opiskelemaan siirtyvien nuorten muuttoa. Lisäksi tässä muuttovirrassa on suhteellisen paljon kaupunkien lähiympäristössä asuneita henkilöitä, jotka jo ennen muuttoa ovat käyneet työssä kaupungissa. Muuton syynä on tällöin pyrkimys päästä asumaan lähemmäs työpaikkaa.
- Maaseudun sisällä tapahtuvassa muutossa on kysymys lähinnä maaseutualueiden sisäisestä työvoiman vaihdosta muuttosyiden liittyessä useimmiten työhön. Muuttajat ovat suhteellisen usein ylempiin sosiaaliryhmiin kuuluvia 'henkisen työntekijöitä' kuten lääkäreitä ja opettajia sekä luonnollisesti myös maa- ja metsätaloudessa toimivia.

Muuttoon liittyvät ongelmat eivät ensisijaisesti ole sen käytännön järjestelyihin liittyviä vaikeuksia, vaan heijastavat syvällisempiä rakenteellisia vinoumia mm. asuntojen, opiskelumahdollisuuksien ja työtilaisuuksien tarjonnassa. Tästä johtuen eri hallinnonalojen välinen yhteistyö katsottiin tutkimuksessa ensisijaisen tärkeäksi. Viranomaisten välistä yhteistyötä olisi kehitettävä myös paikallistasolla, jotta muuttajat saataisiin mahdollisimman nopeasti osallistumaan uuden paikkakuntansa ja lähiyhteisöjensä toimintoihin kuten kulttuuriharrastuksiin ja järjestötoimintaan. Tässä yhteistyössä olisi huomioidava myös työmarkkinajärjestöt. Työvoimaviranomaisten taholla tulisi edelleen kehittää mm. tiedustustoimintaa ja liikkuvuusavustusjärjestelmää. Olisi myös tutkittava, miten työvoimatoimistojen osuutta esim. työn välittämisessä voitaisiin lisätä. Työnvälityksen ja työvoimahallinnon toimenpiteiden merkityksestä maastamuutossa tarvittaisiin erillistä tutkimusta, koska nyt julkaistussa tutkimuksessa ei sen osatutkimuksen luonteesta johtuen ollut mahdollista selvittää näitä kysymyksiä kovin yksityiskohtaisesti.

Ruotsinsuomalaisten paluumuuttotutkimus

Suomen ja Ruotsin välinen muuttoliike on tänä vuonna kääntymässä Suomelle muuttovoittoiseksi, sillä seitsemän ensimmäisen kuukauden aikana Suomeen palasi 6 213 Suomen kansalaista ja Ruotsiin muutti vastaavasti 3 808. Suomen muuttovoitto oli siis tammi - heinäkuulta +2 405 henkilöä. Viime vuonna muuttotase oli vastaavana ajankohtana Suomelle tappiollinen -2 095 henkilöä ja sitä edellisenä vuonna -2 594. Aikaisemmin Suomi on saanut muuttovoittoa ainoastaan vuosina 1971-74. Tämäkin johtui paljolti edellisten vuosien erittäin runsaasta maastamuutosta, joka heijastui nopeasti ko. vuosien vilkkaana paluumuuttona.

Maastamuutosta oli 1970-luvulla keskimäärin 43 % lähtöisin Etelä- ja Lounais-Suomesta¹⁾, 41 % Pohjois-Suomesta²⁾ ja 16 % Keski- ja Itä-Suomesta. Pohjois-Suomen osuus väheni ko. ajanjaksona tasaisesti samalla kun Etelä- ja Lounais-Suomen, erityisesti Uudenmaan, osuus lisääntyi. Keski- ja Itä-Suomen osuuksissa ei tapahtunut kovin suuria muutoksia, joskin kehitys näytti samansuuntaiselta kuin Pohjois-Suomessa. Etelä-Suomen suhteellisen osuuden lisääntyminen maastamuutossa on ilmeisesti yhteydessä toisaalta muuttajien koulutustason kohoamiseen ja toisaalta Pohjois-Suomen muuttokelpoimattomien väestöpohjan vähenemiseen.

Paluumuutto on suuntautunut pääosin samoille alueille, joista maastamuuttokin on ollut runsainta. Niinpä keskimäärin 43 % paluumuutosta suuntautui 1970-luvulla Pohjois-Suomeen, 42 % Etelä- ja Lounais-Suomeen ja 15 % Keski- ja Itä-Suomeen.

Etelä- ja Lounais-Suomen osuus on paluumuutossa-kin hieman lisääntynyt 1970-luvulla, joskaan ei yhtä selvästi kuin maastamuutossa. Paluumuuton alueellisissa osuuksissa on havaittavissa huomattavasti enemmän vaihteluita kuin maastamuuton kohdalla.

Keskeisenä paluumuuton vilkastumisen syynä on pidetty toisaalta Ruotsin taloudellisen kehityksen heikkenemistä ja toisaalta Suomen suhteellisen myönteistä talouskehitystä. Ruotsinsuomalaisesta työvoimasta n. puolet työskentelee teollisuudessa, heistä huomattava osa taloudellisesti aroilla aloilla. Näillä aloilla tapahtuva tuotannon rationalisointi ja työvoiman supistukset sekä Ruotsin työllisyys-tilanteen huomattava heikkeneminen todennäköisesti entisestäänkin lisäävät ruotsinsuomalaisten paluuhalukkuutta ja paluumuuttoa, mikäli Suomen talous- ja työllisyyskehitys pysyy nykyisellä tasolla.

Paluumuuttajissa on lähtömuuttajiin verrattuna huomattavan paljon lapsiperheitä. Tilastojen mukaan 46 % paluumuuttajista kuuluu ikäryhmiin 0-14 ja 30-44 -vuotiaat, Ruotsiin muuttaneista vain 27 %. Erityisesti alle 14 -vuotiaiden osuus on viime vuosina lisääntynyt (v. 1976 18 %, v. 1980 24 %). Viime vuonna Suomi sai muuttovoittoa ikäryhmissä 0-14 ja 30-39 sekä yli 65 -vuotiaat. Muissa ikäryhmissä sen sijaan tuli tappiota. Muuttajien ikärakenne viittaa siihen, että myös lasten koulunkäyntiin liittyvillä kysymyksillä on keskeinen merkitys paluumuutossa.

Paluumuuton lisääntymisen myötä siirtolaisuuspolitiikassa on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota paluumuuttokysymyksiin. Asiaa on käsitelty mm. Siirtolaisiain neuvottelukunnan periaate-tinnössä ja viranomaisten järjestämässä paluumuut-toseminaareissa. Paluumuuttoa selvittäviä tutki-muksia on sen sijaan tehty viimeksi 1970-luvun alkupuolella työvoimaministeriön siirtolaisuuspro-jektin puitteissa. Paluumuuton ongelmakenttä on kuitenkin tuon ajankohdan jälkeen olennaisesti muuttunut. Suomen ja Ruotsin elinolosuhteissa on tapahtunut vuosikymmenen aikana muutoksia, joiden voidaan olettaa vaikuttaneen esimerkiksi muuttajien rakenteeseen ja muuton syihin. Tiedon tarvetta on koettu olevan erityisesti muuttajien työllisyyteen ja asumiseen sekä lasten koulunkäyn-tiin liittyvissä kysymyksissä, koska niiden on kat-sottu olevan keskeisiä paluumuuton esteitä. Viran-omaiset ovat myös kiinnostuneita paluumuuton helpottamiseksi suunnattujen toimenpiteiden on-nistumisesta. Kiinnostuneita ollaan myös siitä, kuinka suuri osa palajaista aikoo jäädä Suomeen pysyvästi.

Suuresta tiedontarpeesta johtuen on Siirtolaisuus-instituutissa Turussa aloitettu yhteistyössä työvoi-maministeriön ja asuntohallituksen kanssa ruotsin-

suomalaisten paluumuuttoa selvittävä tutkimus, jonka on määrä valmistua vuoden 1982 aikana. Tutkimuksessa selvitetään mm. palaajien demografinen ja ammatillinen rakenne, muuton syyt ja suuntautuminen, muuton järjestelyt sekä muuton seuraukset ja uudelleenmuuttohalukkuus. Painopiste tulee olemaan työhön ja taloudelliseen toimeentuloon sekä asumiseen liittyvissä kysymyksissä. Tutkimusaineisto kerätään loppuvuoden aikana postikyselyinä lähettämällä kyselylomake n. 1 100:lle Ruotsista vuosina 1980-81 palanneelle henkilölle, jotka valitaan satunnaisesti väestörekisterikeskuksen muuttotietorekisteristä. Tutkimuksen

johtajana toimii tohtori Olavi Koivukangas ja tutkijana VTM Jouni Korkiasaari.

- 1) Etelä- ja Lounais-Suomi = Uudenmaan, Turun ja Porin, Ahvenanmaan ja Hämeen läänit
- 2) Pohjois-Suomi = Vaasan, Oulun ja Lapin läänit
- 3) Keski- ja Itä-Suomi = Keski-Suomen, Kymen, Mikkelin, Pohjois-Karjalan ja Kuopion läänit

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN KIRJASTOON SAAPUNEITA JULKAISUJA PUBLICATIONS RECEIVED

Aiheala: Siirtolaisuus ja muuttoliikkeet
Subject: Migration movements

AMINOFF, Torsten G., SALMINEN, Väino & KETTUNEN, Lauri, Tre resor i Värmlands finnbjgd 1871, 1905 och 1907. Småskrifter utgivna av Värmlands Museum, Nr, 10. Ystad 1971. 176 s.

Australian immigration. A bibliography and digest Nr 4 & Nr 4 Supplement. Ed. by Charles A Price. Canberra 1979 & 1981. 315 & 92 s.

LINDSTRÖM-BEST, Varpu, The Finnish immigrant community of Toronto 1887-1913. Toronto, Ontario 1979. 58 s.

Migrations le point sur la Question 4. Rooma 1981. 112 s.

Mosaic or melting pot. Cultural evolution in Australia. Ed. by P. R. de Lacey & M. E. Poole. Sydney 1979. 405 s.

Redogörelse för multietniska samordningskommitténs verksamhet. Sverige multietniskt samhälle - Projektrapport 5.7. -80. Uppsala univ. Uppsala 1980. 40 s.

Scando-Americana, Papers on Scandinavian emigration to the United States. Ed. by Ingrid Semmingsen & Per Seyersted Oslo 1980. 213 s.

SHERINGTON, Geoffrey, Australia's immigrants 1788-1978. Hong Kong 1980. 198 s.

SKUTNABB-KANGAS, Tove & TOKOMAA, Pertti, The intensive teaching of the mother tongue to migrant children of pre-school age and children in the lower level of comprehensive school. The Finnish Nation. Comm. for UNESCO. Helsinki 1977. 83 s.

Suomen kieli Ruotsissa - Finska språket i Sverige sarjassa, jonka on toimittanut Sulo Huovinen, kustantaneet Norden-Yhdistys ja Suomalais-Ruotsalainen Kulttuurirahasto ja julkaissut Finn-kirja, ovat ilmestyneet painopaikkana Tukholma 1980-1 seuraavat vjrhkoset:

(kukin sarjan osa ja artikkeli on sekä suomen- että ruotsinkielellä)

Bröberg, Richard, Suomalainen muuttoliike Ruotsin keskiosiin keskiajalta 1600-luvun loppuun.

Edler, Maija, Suomenkielinen toiminta luterilaisen kirkon piirissä &

Rekola, Juhani, Tukholman suomalainen seurakunta.

Hafström, Fredrik, Yhteiskunta, siirtolaiset ja tulkit. Hormia, Osmo, Ruotsinsuomalainen kielenhuolto. Inkinen, Anna-Lovisa, Suomen kielen opettajien koulutus.

Kuusela, Jorma, Kulttuuri-identiteetti ja kieli. Lehen-Astala, Laila, Suomenkielinen teatteri Ruotsissa & Muukkonen, Erkki, Ruotsinsuomalaiset ja musiikki.

Lindgren, Sören, Kaunokirjallinen julkaisu toiminta tänään.

Lindgren, Torgny, Suomenkieli yhteisessä valtakunnassa.

Lindh, Eeva, Arto, Pekka & Tainio, Juha, Suomenkielinen radiotoiminta.

Rantanen, Jalmar, Suomen kieli ammattiyhdistysliikkeessä.

Similä, Artturi & Leppänen, Vesa, Suomen kieli Ruotsin kouluissa.

Tarkiainen, Kari, Ruotsin vallan ajan suomenkielisiä asetuksia.

Turesson, Gunnar, Suomalaisen laulun ja musiikin perinteitä Värmlännissä.

Unsgaard, Håkan, Ruotsin TV:n suomenkieliset ohjelmat.

Vasara, Heli, Suomenkielinen kirjastotoiminta - eräitä kehityslinjoja.

Wickman, Bo, Suomen ja suomalais-ugrialaisten kielten yliopisto-opetuksesta ja tutkimuksesta Ruotsissa - joitakin kehityslinjoja.

Yläräkkölä, Arvo, Tukholman Suomalainen Seura vuosina 1894-1922.

WILLARD, Myra, History of the white Australia policy to 1920. Hong Kong 1978. 229 s.

VONDRA, Josef, German speaking settlers in Australia. Fitzroy, Victoria 1981. 295 s.

Muuta kirjallisuutta

Other subjects

AIRAS, Pentti, Sodan ja rauhan motiivit. *Studia Historica Septentrionalia* 4. Kuusamo 1981. 457 s.

BAGLIN, Douglass & MULLINS, Barbara, Captain Cook's Australia. Tokio 1979. 35 s.

BARTLETT, Norman, Australia and America through 200 years, 1776-1976. Adelaide 1976. 272 s.

Captain Cook and the South Pacific. British Museum. Rugby, G B 1979. 249 s.

Faravid, Pohjois-Suomen Historiallisen Yhdistyksen vuosikirja IV. Kuusamo 1981. 269 s.

A Guide to Nordic Tradition Archives. Ed. by G. Herranen & L. Saressalo. NIF Publications No 7. Turku 1978. 162 s.

Industrins regionala fördelning i Norden 1973 och 1978. Nordiska ämbetsmannakommittén för

regionalpolitik. Basprojektet. Lappeenranta 1981 82 s.

Juhlakirja, suomalaiset merkkipäivät. Kalevalaseuran vuosikirja 59. Helsinki 1979. 219 s.

KOSTIAINEN, Seppo, Rahoitusmarkkinavaikutusten välittymismekanismit ja teollisuuden sijoituspäätökset Suomessa. Suomen Pankin julk. D: 48. Helsinki 1981. 131 s.

KUOKKANEN, Markku, Työllisyyskoulutuksen kehitys ja suuntaaminen Mikkelin läänissä. Itä-Suomen Instituutin julk. B: 40. Mikkelin 1981. 93 s.

LENPINEN, Urho, Teoreettinen tutkimus keskuspankkirahoituksen ja ulkomaisen rahoituksen substituutiosta. Suomen Pankin julk. D: 49. Helsinki 1981. 136 s.

LEPPÄ, Seppo, Miten maassamme riitä asioita tilastoidaan. Oik. pol. tutk. lait. julk. 44. Helsinki 1981. 56 s.

NIEMI, Iiris, KIISKI, Salme & LIIKANEN, Mirja, Suomalaisen ajankäyttö 1979. Tilastokeskuksen tutkimuksia No 65. Helsinki 1981. 143 s.

PYYHTIÄ, Ilmo, Suomen Pankin investointitiedustelu teollisuuden investointien ennakkointivälineenä. Suomen Pankin julk. D: 50. Helsinki 1981. 100 s.

RANTA, Raimo, Pohjanmaan maaseudun käsityöläiset vv. 1721-1809 I. Historiallisia Tutkimuksia 108, julk. SHS. Forssa 1978. 314 s.

ROOS, J. P. & ROOS, Barbara, Ways of life, subjective and objective. Research project on the way of life in social change. Univ. of Helsinki. Helsinki 1981. 180 s.

Sosiaalihuollon näköaloja. Acta Universitatis Tamperensis A 127. Ilmajoki 1981. 175 s.

TAPIO-PENTTILA, Eija-Liisa & VUORINEN, Tuula, Suomen aikuiskasvatuksen bibliografia 1972-1978. Acta Universitatis Tamperensis A 124. Tampere 1981. 215 s.

TYRKKÖ, Ari, Palkansaajien ansio- ja tulotason mittaaminen. Tilastokeskuksen tutkimuksia No 67. Helsinki 1981. 80 s.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN VALTUUSKUNTA

1981

Ministeriöt	Varsinainen jäsen	Varajäsen
Opetusministeriö	Hall.siht. Fredrik Forsberg	Kultt.siht. Raija Kallinen
Työvoimaministeriö	Kansliapääll. Taisto Heikkilä	Neuv.virkamies Juhani Lönnroth
Ulkoasiainministerio	Toim.pääll. Alec Aalto	Jaostopääll. Jaakko Bergqvist
Julkiset yhteisöt		
Turun kaupunki	Ap.kaup.joht. Johannes Koikkalainen	Kaup.siht. Paavo Mäkinen
Korkeakoulut		
Helsingin yliopisto	Prof. Pertti Virtaranta	Prof. Yrjö Blomstedt
Jyväskylän yliopisto	Prof. Mauno Jokipii	Ap.prof. Erkki Lehtinen
Oulun yliopisto	Prof. Uuno Varjo	Prof. Kyösti Julku
Tampereen yliopisto	Ap.prof. Olli Kultalahti	Yliopett. Matti Kaasinen
Turun yliopisto	Prof. Terho Pulkkinen	FT Jorma Kytömäki
Vaasan kauppakorkeakoulu	Vs. prof. Kauko Mikkonen	Ap.prof. Tarmo Koskinen
Åbo Akademi	Prof. Bill Widén	Prof. Sune Jungar
Vapaat yhteisöt ja järjestöt		
Kirkon ulkomaanasiain toimik.	Kirkkoherra Paivo Tarjamo	Paasiht. Jaakko Launikari
Mannerheimin Lastensuojeluliit.	Kanslianeuvos Pekka Heimo	Toim.joht. Ilkka Väänänen
Pohjois-Karjalan yliopisoseura	Dos. Veijo Saloheimo	
Pohjola-Norden Yhdistys r.y.	Elinkeinoasiamies Ilmo Jaramo	Kanslianeuvos Veikko Karsma
Seutusunnittelun Keskusliitto	Rakennusneuvos Raimo Narjus	Tutk.siht. Timo Sinisalo
Suomalaisuuden Liitto	Varatuom. Olavi Haikarainen	Yht.kunt.t.kand. Jukka-Pekka Lappalainen
Suomen Nuorison Liitto	Liikkeenjoht. Esko V. Koskelin	Koulunjoht. Antti Lehtinen
Suomen Väestötieteen Yhd. r.y.	Fil.lis. Altti Majava	Valt.lis. Mikko A. Salo
Suomi-Amerikka Yhd. Liitto	Kouluneuvos Jussi Saukkonen	Toim.joht. Lars Nystén
Suomi-Seura r.y.	Prof. Jorma Pohjanpalo	Os.pääll. Osmo Kalliala
Svenska Finlands Folktingsfullmäktige	Vt.prof. Tom Sandlund	Lis. Roger Broo
Turun yliopistosäätiö	Toim.joht. Juhani Leppä	Joht. Reino Vuorinen
Unioni Naisasialiitto Suomessa	Valt.yo. Johanna Mannila-Kaipainen	Maist.Karmela BÉlinki
Varsinais-Suomen Maakuntaliit.	Toim.joht. Perttu Koillinen	Jaostosiht. Kauno Lehto
Väestöliitto	VTT Aarno Strömmer	Toim.joht. Jouko Hulkko
Ruotsissa olevat		
Immigrant-Institutet (Borås)	Annikki Nikula-Benito	Saila Ekström
Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto	FM Markku Peura	Matti J. Korhonen

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN JULKAISUT

- A 1: Olavi Koivukangas,
Suomalainen siirtolaisuus Australiaan
toisen maailmansodan jälkeen (Finnish
Migration to Australia since World
War II). Kokkola 1975. s. 262.
- A 2: Pertti Virtaranta,
Tutkimus amerikkansuomesta, osa I
(A Study on the Finnish Language in
America, Part I) (painossa-in print).
- A 3: Maija-Liisa Kalhama (toim.),
Ulko-suomalaisuuskongressin 27. -
28.6.1975 esitelmät ja puheenvuorot.
Jyväskylän Kesä 24.6.-3.7.1975.
Turku 1975. s. 104.
- A 4: Olavi Koivukangas, Raimo Narjus,
Sakari Sivula (toim.),
Muuttoliikesymposium 1975. Esitel-
mät ja keskustelut. Ruissalon kong-
ressi-hotelli Turku 20-21.11.1975.
Vaasa 1976. s. 186.
- A 5: Eva Jäykkä, Marja-Liisa Kalhama
(toim.),
USA:n 200-vuotisjuhlaseminaarin esi-
telmät ja tuntisuunnitelmat. Ruis-
salon kongressi-hotelli, Turku 2.-3.6.
1976. Vaasa 1977. s. 148.
- A 6: Taru Sundstén,
Amerikkansuomalainen työväenteatteri
ja näytelmäkirjallisuus vuosina 1900-
39 (Finnish-American workers' theater
and dramaliterature 1900-39). Vaasa
1977. s. 104.
- A 7: Arja Munter, (toim.),
Ruotsiin muuton ongelmat. Ruotsin
siirtolaisuuden seminaari 4.-5.5.1978
Turku. Esitelmät ja keskustelut. Vaasa
1979, s. 247.
- B 1: Bill Widen,
Korpobor i Amerika (Emigrants from
Korpo in America). Åbo 1975. s. 197.
- B 2: Holger Wester,
Innovationer i befolkningsrörligheten..
En studie av spridningsförlopp i
befolkningsrörligheten utgående från
Petalax socken i Österbotten.
Stockholm 1977. s. 221.
- C 1: Reino Kero,
Migration from Finland to North
America in the Years between the
United States Civil War and the
First World War, Vammala 1974.
s. 260.
- C 2: Olavi Koivukangas,
Scandinavian Immigration and Settle-
ment in Australia before World War II,
Kokkola 1974. s. 333.
- C 3: Michael G. Karni, Matti E. Kaups,
Douglas J. Ollila Jr. (eds.),
The Finnish Experience in the Western
Great Lakes Region: New Perspectives,
Vammala 1975. s. 232.
- C 4: Auvo Kostiainen,
The Forging of Finnish-American
Communism, 1917-1924. A Study
in Ethnic Radicalism, Turku 1978,
s. 225.
- C 5: Keijo Virtanen,
Settlement or Return: Finnish
Emigrants (1860-1930) in the In-
ternational Overseas Return Migration
Movement. Forssa 1979, s. 275.

Erikoisjulkaisut:

Vilho Niitemaa, Jussi Saukkonen, Tauri
Aaltio, Olavi Koivukangas (eds.) Old
Friends - Strong Ties, the Finnish Contri-
bution to the Growth of the USA. USA:n
200-vuotisjuhlakirja. Vaasa 1976, s. 349.

Olavi Koivukangas - Simo Toivonen
Suomen siirtolaisuuden ja maassamuuton
bibliografia. A Bibliography on Finnish
Emigration and Internal Migration. Turku
1978, s. 226.

Olavi Koivukangas (Red., toim.),
Utvandringen från Finland till Sverige genom
tiderna. Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin
kautta aikojen. Turku 1980, s. 100.